

БАШ РЕДАКТОРДАН

Бисмиллаһир-рәһманир-рәһим!

Салам, әзиз охучуларымыз! Мө'мин диндашларымыз мугәддәс Ашураны Русија пајтахтында имкан дахилиндә гејд етдиләр вә бүтөвлүкдә мөһәррәм ајынын әчринә наил олмаға чалышдылар. Биз дә һәммин мөрасимләрдән материаллары бу нөмрәдә сизә чатдырырмы.

Аллаһ-таала Имам һүсејн әлеј-һиссәләмдан Онун јолунда һәр бир шејиндән кечмәсини истәди вә о һәзрәт дә там халисликлә бүтүн варлығыны өз Пәрвәрдиқарына тәгдим етди.

Имам һүсејн әлејһиссәләмын мөгамынын бөјүклүјүнү чатдырмаг истәјирик. О һәзрәт өз Мә'буду үчүн зүлм вә залымла мубаризәдә, азадлыг вә һурријјәт јолунда, Ислам дининин азғынлыглардан горунмасы уғрунда чаван оғланларынын тикә-тикә олмуш, бөдәнләрини әбасынын арасына јығыб хејмәкаһа кәтирди, кәзләри өнүндә дилавәр гардашларынын нечә амансызчасына шәһид едилдијинин, голлары үстдә сүдәмәр көрпәсинин охландығынын шаһиди олду! Бу сәһнәләр о һәзрәттин ашигләрини даим јандырыб-јажмышдыр. Лакин бир сәһнә о һагг ашигинин ардычылларынын даим гәлбини олдајыр. Имам (ә) билирди ки, шәһадәтиндән сонра бу вәһши кошун онун хејмәкаһына һүчүм чәкәчәк, орада олан гыз-кәлиндәр јанан чадырлардан чыхыб һәр тәрәфә сәпәләнәчәк, атларын ајағы алтында о тәрәф-бу тәрәфә гачагач вә әсир көтүрүләрәк шәһәрбәшәһәр кәздириләчәк. Көрәсән, Имам һүсејн әлејһиссәләм кими мә'сум вә гејрәтли бир шәхсин белә бир мүсибәти гәбул етмәјә нә вадар етди? Бу суалын чавабы чох кенишдир вә бу һагга китаблар јазмаг олар. Лакин гысача демәк лазымдыр ки, о һәзрәт бу ағыр вә дөзүлмәз мүсибәтләри гәбул етмәклә бәшәријјәтә чох бөјүк бир дәрс верди. Зүлмә, дүшмәнә, тәчавузкарларга галиб кәлмәк үчүн һәр бир шејдән кечмәјә һазыр олмаг дәрси!

Әбәс дејилдир ки, Һиндистан азадлыг һәрәкатынын башчысы өз халгына мурачиәтлә дејирди: "Мән бүтүн дүнјаны кәзиб-доландым. Мүстәмләкә чајнағындан гуртармаг үчүн сизә бөјүк бир әрмәған кәтирдим. Бу әрмәған Ирагын Кәрбәлә шәһәриндә азадлыгсөвәрләрин гибләсинә чеврилмиш Имам һүсејн әлејһиссәләмын бөјүк шәһидлик мөктәбидир! Әкәр азад олмаг вә зүлмә галиб кәлмәк истәјириксә, һәр шејимиздән кечмәјә һазыр олмадыҗыг".

Әзиз һәмвәтәнләр! Халгымыз нечә илдир ки, ермәни ишғалчыларынын тәчавузунә мәрүз галыб, торпагларымыз ишғал олунуб, гыз-кәлиндәримиз әсир апарылыб. Нечә илдир ки, чарә ахтарыр, дүнјанын бөјүк гүдрәтләриндән, бејнәхалг тәшкилатлардан көмәк умурут. Амма унутмушуг ки, халгымыз Имам һүсејнчи халгдыр. Она көрә дә бу немәтдән лазымынча бәһрәләнмәлијик. Әкәр һәгиги мәнәда һүсејнчи олмаг истәјириксә, тәкчә ағламаг вә әзадарлыгла кифајәтләнмәмәли, о һәзрәт кими өз динимиз, азадлыгымыз, торпагларымыз вә инсани дөјәрләримиз јолунда чанымызы белә гурбан вермәјә һазыр олмалыҗыг!

Фамил ЧӘФӘРОВ

Шәһәрин мөзијјәт вә ифтихарларындан олан ичтиһад гапысынын Ислам үмәтинин үзүнә ачыг олмасы, Ислам дининин сонунчу дин олмасына тә'минат верән амилләрдән биридир. Чүнки чанлы вә ардычыл ичтиһад чөрчивесиндә гаршыга чыхан јени һадисә вә мөсәләләрин һөкүмү, Исламын үмуми ганунылары васитәсилә истинбат олунур.

Устад Чә'фәр Сүбһани

ҺӘЗРӘТ АЈӘТУЛЛАҺҮЛ-ҮЗМА ҺАЧЫ СЕЈИД ӘЛИ ҺҮСЕЈНИ ХАМӘНЕИ

"Аллаһа, Онун пејғәмбәринә вә [Аллаһ тәрәфиндән сечилмиш] рәһбәрләрә [12 Имам вә Гүјамәтәдәк оламаг наибләринә] итаәт едим."

(Ниса сурәси, 59-чу ајә)

ӨМҮР ЈОЛУ

Ајәтуллаһүл-үзма Һачы Сејид Әли Хамәни 1318-чи һичри-шәмси или, мугәддәс Мөшһәд шәһәриндә руһани аиләсиндә дүнјага кәлмишдир.

Атасы Ајәтуллаһ Һачы Сејид Чавад, Мөшһәдин мөһтәрәм алим вә мүчтәһидләриндән иди. О, узун илләр боју сүбһләр

"Көһәршад" мәсчидиндә, зөһр вә шам вахтларында исә Базар мәсчидиндә чамаат намазы гылыр вә Исламы тәблиғ едирди.

Бабасы Ајәтуллаһ Сејид Һүсејн Хамәни Нөчәфдә јашајан Азәрбајчан алимләриндән иди. О, әввәлләр Тәбризин Хијабан мөһәлләсиндә јашајырды, сонралар исә Нөчәфи Әшрәфә сөфәр едиб орада тәһсил алмаға башламышды. Чох заһид, елм вә тәғва әһли олараг өмүр боју гәнәәтлә долаңмышды.

Шәһид руһани Һачы шејх Мөһәммәд Хијабани онун бибисинин әри иди вә Тәбризин табечилијиндә олан Хамнә гөсәбәсиндә дүнјага кәлмишди. Лакин Тәбризин Хијабан мөһәлләсиндә јерләшән "Кәримхан" мәсчидиндә чамаата имам (пишнамаз) олдуғуна көрә, Хијабани алы илә мөшһур олду. О, "мөш-рутә" дөврүнүн мөшһур вә мубариз руһаниләриндән иди. Мөшрутәнин сарсылмаз мубаризи вә мөрһум Хијабанинин мүасири олан мөрһум Һачы Мөһәммәд Багир Бадамчынын јаздығына көрә о өз јолдашларына нисбәтән чох тәғвалы, заһид вә фиғһдә биликли иди.

Шејх Мөһәммәд Хијабани Тәбриздәки Милли Шура Мәжлисинә нүмәјәндә сечилдикдә мөвчуд олан әјриликләрә гаршы гијам етди вә Тәбриздә дә шәһид олду.

Анасы Мөшһәдин мөшһур алимләриндән олан сејид Һашим Нөчәфабадинин (Мирдамадинин) гызы иди.

УШАГЛЫГ ДӨВРҮ

Онун ушагыг дөврү чох чидди, лакин мөһрибан атасынын вә севимли анасынын тәрбијәси алтында, сон дөрәчәдә јохсуллуғ вә чәтинликдә кечмишдир. Һәзрәти Ајәтуллаһ Хамәни өзү бу барәдә дејир: "Ушагыг чағларым мұһарибә дөврүнә дүшдүјүнә көрә чох чәтинликлә кечмишдир. Мөшһәдин мұһарибә зонасындан узагга јерләшмәсинә вә башга шәһәрләрә нисбәтән орадакы учузлуғ вә боллуға бахмајараг, бизим аиләмизин күзәрәни о гәдәр дә јажшы дејилди. Һәмишә буғда чөрәји јејә билмирдик; бәғзән арпа чөрәји, бәғзән исә арпа вә бугданын гарышығындан һазырланмыш чөрәк јејәрдик. Буғда чөрәјимиз чох надир һалларда оларды. Јадымдадыр, бәғзән кечәләр шама бир шеј тапылмадыгда, анам нөнәмин мөнә вә ја бачы-гардашларыма вердији чох аз пулла бир аз кишишиш вә ја сүд алырды ки, биз чөрәклә јејәк.

Анадан олдуғум ев Мөшһәдин касыб бир мөһәлләсиндә јерләширди, бир отаг вә бир гаранлыг зирзәмидән ибарәт иди.

Атамын гонаглары кәлдикдә (атам руһани олдуғуна көрә, она мурачиәт едәнләр чох оларды), биз һамамыз гонаглар кедәнә гәдәр зирзәмијә јығылардыг. Буна көрә дә, атама һөрмәт едән шөхсләрдән бәғзиләри јахынлыгдыкы торпаглардан кичик бир јер алыб, свимизә әләвә етдиләр вә отагларымызын сајы 3 олду.

Кејим вәзијјәтимиз дә о чүр иди. Анам атамын көһнә палтарларыны кәсиб-доғрајараг бизим үчүн чох тәәччүблү вә күлмәли чыхан бир шеј дүзәлдәрди; нә гәба демәк оларды, нә дә ки ләббадә. Дизләримизә гәдәр кәлиб чатан вә чох вахт нечә јердән јамағы олан узун бир шеј! Әлбәттә, буну демәлијәм ки, атамыз да палтарларыны тез-тез тәзәләмәзди. Мөсәлән, бир ләббадәси вар иди ки, 40 илә јахын ону кејмишди."

О, 4-5 јашында икән бөјүк гардашы Сејид Мөһәммәд илә Гурған өјрәнмөк үчүн мәктәбә кедир. Бир мүддәтдән сонра һәр икисини ибтидаи Ислам мәдрәсәсинә көндәрирләр. Бу чүр мәдрәсәләр дә ханлыг дөврүндән сонра диндар адамлар тәрәфиндән тәғсис олунмушду. Орада шакирдин дини тәрбијәсинә даһа чох өһәмијјәт верилрди, диплом вә саир сәнәдләри јох иди. Бу мәдрәсәдә мөктәбин ади дәрсләриндән әләвә, "Гурған гираәти", "Һилјәт-үл-мүттәгин", "Һесаби-сија" вә "Һесаб-үс-сијан" да, тәдрис олунурду. Хамәни бу мәдрәсәнин алтынчы синфини битирдикдән сонра атасындан кизли олараг оранын тәсдигини алып, галан 6 иллик тәһсилни кечә мөктәбинә кедәрәк чох сүргәтлә - ики ил мүддәтиндә охујур вә аттестат алып.

Ислами елмләрә кәлдикдә исә, елә һәммин мәдрәсәдә әрәб дилини өјрәнмәјә башлајыр.

Ајәтуллаһ Хамәни елм газанмагда мұвәффәгијјәтләрини атасынын зәһмәтләри сәјәсиндә билир вә дејир: "Бу нурлу вә руһани јолу сечмәјә әсл сәбәб атам олмушдур. (әлбәттә, анам да, мөни бу ишә тәшвиғ едирди.) Мән тәләбәлик дәрсләрини охумаға башладыгда атамла бөјүк јаш фәрғимиз вар иди (45 ил). Ондан әләвә, атамын елми сәвијјәси дә, чох јүксәк иди - мүчтәһид иди, бөјүк алимләр тәрбијә етмишди. Бүтүн бу мөгамлары илә бәрабәр, мөним ибтидан

АШУРА ТӘӘССҮРАТЫ ҺҮСЕЈН ЧЕШМӘСИ –

Адил шаһ, әдаләтли һөкүмәт, әдаләт мөһкәмәси... Бәшәр өвләди тәфәккүрә наил олдуғу тарихдән бу күнүмүзә гәдәр бу кәлмәләрин әһатә даирәсинин бурулғанына дүшмүш, әдаләти сөсләмишш вә јахуд әдаләтин сәсинә сәс вермишдир. Бөјүк философларын инсанијјәтин дөјәрләрини горуја билән вә һәм дә ән үмдә вә ән гијмәтли зинәт сајылан әдаләт мөһкәмәси һаггында сөјләдикләри афоризмләр бир-бирини тәсдиг етмишләрсә дә, әксәр һалларда бир-бириндән зиддијјәтли тәрздә фәрғләнмишдир. Инкишаф јолуна мејилли инсан тәфәккүрү бир тәрздә гәрар тутмадығы ки ми, әдаләт һаггында дүшүнчәләр дә каһ консерватизмлә әһатәләнмиш, каһ да реформасија јолуну тутуб истигамәтләнмишдир. Әсрләр, гәринәләр кечдикчә бир "әдаләтли гурулушу" башга бир "әдаләтли гурулуш" әвәз етдикчә әдаләт һаггында јәгинин һасил едилмәмишдир. Елә бу сәбәб иди ки, Исламын илк илләриндә бәзи "философ" сәһабәләр Пејғәмбәрин (с) гурдуғу ислам һөкүмәтинин әдаләтинә олан шүбһәләри онларын ислама гаршы хәјанәти илә нәтичәләнди. Ислам

фәлсәфәсинин галханы, "Нөһчүл-бәләғ"нин саһиби һәзрәти Әли (ә) бујурмушдур: "Һәр алимин бир мүәллими олдуғу һалда, Аллаһын мүәллимә еһтијаҷы јохдур". Әкәр о дедијимиз "философ" сәһабәләр бу кәлмәләрин мәнәсыны анласајдылар онун саһиби-

нә хәјанәт етмәздиләр. Чүнки Әлинин (ә) мүәллими Рәсулуллаһ (с), онун да мүәллими Сүбһан Аллаһдыр. Аллаһын әдаләтинә шүбһә етмәк исә мүртәд олмаг демәкдир.

Өлүм - будур инсан дүшүнчәсини ән чох нараһат еләјән, "хәстә" гәлблә-

МҮЧТӘИДЛӘРИМИЗ

дәрсләри онун јанында охумағым јахшы олмазды. Неч һөвсәләси дә чатмазды. Бүтүн бунларла биркә, бизим тәрбијәмиздә олан чох бөјүк әләгә вә марағына көрә, һәм бөјүк гардашыма, һәм мөнә вә һәм дә сонралар кичик гардашыма дәрс верәрди. Атамын бүтүн гардашларымын (ән чох мөним) бојнунда һаггы вардыр. Әкәр о олмасажды, мөн фиғһ вә үсул дәрсләриндә бөјүк мүвәффејјәтләрә һаил олмаздым.

Әлбәттә, Гум шәһәринә кетмәздән әввәл атамнн јанында дәрс охумағымдан әләвә, Мөшһәд һөвсәсинин үмуми дәрсләриндә дә, иштирак едирдим вә јајда тәғтил оландә, атам мөнә әләвә дәрсләр дејәрди. Елә буна көрә иди ки, мөн јалныз һөвзә дәрсләри охујан (һөвзә дәрсләри мөһәррәм, сәфәр, рамазан ајлары вә јајын бир һиссәсиндә олмурду) шөхсләрин өксинә оларәг кери галмадым вә 26 јашымда икән бүтүн сәгһ дәрсләрини гуртарараг "хариц" дәрсләринә башладым".

ТӘДРИС ИЛЛӘРИ

Ајәтуллаһ Хаменеи сонра бујурур: "Мөн дәрс демөјә рәсми тәләбәлијимин әввәлләриндән башладым. 1337-чү илә кими сәрф, нөһв, мәани, бөјән, үсул вә фиғһ дәрсләри дедим. Гум шәһәриндә оларкән дәрс охумагла бәрәбәр, тәдрис дә едәрдим.

1336-чы илдә зијәрәт мөғсәди илә Нөчәфә кетдим. Оранын истиғанлы һөвзәси мәни галмаға тәшвиғ едирди. Она көрә дә Нөчәфә дәрс охумағы гәрәра алдым. Лакин атам мөним орада галмағымла разылашмады вә мөн аз бир мүддәтдән сонра Мөшһәдә гәјыгдым. 1337-чи илдә атамнн ичәзәси илә Гума кетдим вә 1343-чү илә кими орада галдым. Һәмнн илдә атамнн көзләри тутулдуғуна көрә јенидән Мөшһәдә гәјыгдым. Мөшһәддә тәдрис мөним даими вә мүһүм ишләримдән бири иди. Мөн бу илләр әрзиндә (1356-чы илә кими) али сәгһләри ("Мөкасиб", "Кијајә"), тәфсир вә әгаид дәрсләрини тәдрис едәрдим."

УСТАДЛАРЫ

Һәзрәти ајәтуллаһ Хаменеи өз уstadлары барәсиндә белә дејир: "1343-чү илдә мүгәддәс Мөшһәд шәһәринә гәјыгдыгдан сонра тәһсилими давам етдирмәклә бәрәбәр,

һөвзәдә тәдрис етмәклә дә мөшгул идим вә 1349-чү илә кими фиғһ дәрсләриндә дә иштирак едирдим. "Нүмүзәч" вә "Сәмәдијә" китабларыны Мөшһәдин "Сүләјман Хан" мөдрәсәсиндә Әләви Наминин јанында охурум. Ондан сонра "Сүјүти" вә "Мүғни"дән бир гәдәрини елә һәмнн мөдрәсәдә, Мөсғуд адлы бир шөхсин јанында охурум.

Бөјүк гардашым Сејјид Мөһәммәд, Нөваб мөдрәсәсиндә дәрс охујурду вә бир отағы да (һүчрә) вар иди. Мөн дә сонралар онун јанына кедәрәк һәмнн дәрсләрин көнарында "Мөалим" охумаға башладым.

Елә һәмнн күнләр иди ки, атам мөнә Мүһәггиг Һиллинин "Шәрајә-үл-ислам" китабыны охумағы мөсләһәт көрдү. Дуздүр, бу китаб дәрслик үчүн нөзәрдә тутулмамышды, амма атам фикирләширди ки, мөним ирәли кетмәжимә көмөк ола биләр. Елә дә олду. Атам мөнә "Шәрајә"нин әввәлләриндән дәрс демөјә башлады. Елә ки "Һәчч" бөлмәсинә чатдыг, атам мөнә мөсләһәт көрдү ки, "Лүм'ә" дәрсләриндә иштирак едим. Чүнки гардашым "Шәри-лүмә" китабынын "Һәчч" бөлмәсини охумаға башлајырды. Атам мөнә деди ки, сән дә кәл "Лүм'ә" дәрсиндә иштирак ет. Мөн дедим ки, бөлкә мөн һеч бир шәј баша дүшмәдимг Атам деди ки, баша дүшәрсән. Мөн дә бу дәрсләрдә иштирак етдим вә баша дүшүм.

"Лүм'ә"нин дәрлдә үч һиссәсини атамла, галаныны исә мөрһум Аға Мирзә Мүдәррис

Јәзди илә охурум. (Мөрһум Мүдәррис "Нөваб" мөдрәсәсиндә "Шәри-лүмә" вә "Гөванин" китабларынын мөшһур уstadларындан иди.) "Шәри-лүмә"ни гуртардыгдан сонра мөрһум Ајәтуллаһ Һачы Шејх Һашим Гәзвининин "Мөкасиб" вә "Рәсаил" дәрсләринә кетдим. (О, мөрһум Һачы Мирзә Исфәһанинин шакирдләриндән иди вә Мөшһәдин биринчи дәрәчәли уstadларындан һесаб олунурду, чох мөһтәрәм вә дәрнн емли бир шөхс иди.) Мөн Нөчәфәдә вә Гумда чохларынын дәрсинә кетмишдим, амма онун кими хошбөјән бир шөхс көрмөмишдим.

"Рәсаил" вә "Мөкасиб"ин мүһүм һиссәләрини онун јанында, галаныны исә атамла охумушдум. Атамын көмөкләри мөним дәрсдәки мүвәффејјәтләримдә чох бөјүк рол ојнамышдыр. Она көрә дә, рәсми тәләбәлијимин илк әввәлләриндән хариц дәрсләринә кими беш ил јарым чәкди, јөғни сәгһ дөврүнү 5 ил јарыма кими охурум.

Һәзрәт Хаменеи Ајәтуллаһ-үл-үзма Миланинин, һачы шејх Һашим Гәзвининин, Мирзә Чавад аға Тегһранинин, Аға Шејх Рза Исинин тәләбәси олмуш, сонра исә Нөчәфә кедәрәк бөјүк ајәтуллаһларын - Һәким, Хоји, Шаһрудди, Аға Мирзә Бағир Зәнчани, Мирзә Һәсән Јәзди, Аға Сејјид Јәһја Јәздинин дәрсләриндә иштирак етмишдир.

Бүтүн бу дәрсләр арасында Ајәтуллаһ Һәкимин дәрсләриндән даһа чох хошу кәлмишди, чүнки чох сәлис, рөван вә кәзәл фиғһи нөзәријәләри олмушду.

"Туси" мәсчидиндә дәрс дејән Ајәтуллаһ Аға Мирзә Һәсән (Бочнурдинин) дәрсләриндән хошу кәләрди. Бир нечә мүддәтдән сонра Гума јола дүшүр. Гумда бүтүн дәрсләрдә иштирак едәрәк ән чох хошуна кәләнини арајыр. Һәзрәти Имам Хоменинин, ајәтуллаһ Аға Мүртәза Һачы Шејхин вә ајәтуллаһ-үл-үзма Бүрүчәрдинин дәрсләрини бөјәнир. Фиғһ вә үсулда даим Имамын дәрсләринә кедәр, фәлсәфәдә исә әлламә Тәбатәбаинин әсфәр вә Шифа дәрсләриндән истифадә едәрди."

Һүччәт-үл-ислам вәл-мүслимин Һашими Рәфсәнчани белә бујурур: "Мөн өзүм 1338-чи илдән онун хидмәтиндә олмушам. Дәрсләрдә биркә иштирак едәрдик, елми музакирәләримиз оларды. Инди бизим арамызда олан вә ичтиһадларында һеч кимин шөкк етмәдији шөхсләрин чохундан үстүн олмаса да, о вахтлар ајәтуллаһ Хаменеи һеч олардан ашағы да дејилди. Дәрсләрини чох јахшы гаврајырды. Ингилаб урунда мүбаризә заманы һеч вахт мүталиә вә дәрсләрини унутмазды. Онун дәрсә вә бәһсә олан марағы о гәдәр бөјүк иди ки, Гум елмијә һөвзәсинин фәзиләтли алимләриндән бир групу ондан кәләчәк планлары барәсиндә сорушдугда белә деди: "Иншаллаһ, Гума кәләрәк (президентлик дөврү гуртардыгдан сонра) орада илләрлә һәсрәтиндә олдуғум ишлә - дәрс демәклә мөшгул олачағам."

Һәзрәт Хаменеи һәләлик 58 елми китабын мүәллифиндир.

Һәзрәт Хаменеи чәнаб Рәчан вә Баһүһәрнн шәһадәтиндән сонра руһанијјәт вә саир ингилаби төшкилатлар тәрәфиндән республика президентлијинә намизәд олур вә сечкиләрдә мисли көрүнмөмиш сәс чохлауу илә Иран Ислам Республикасынын президенти вәзифәсинә сечилир.

Имам Хоменни Һагг дәркаһына говушдугдан сонра о Һәзрәтин јол көстәрмәләриндән илһам алмагла, Хобрәган Мөчлисинин ајылыгы сајәсиндә о, Ислам Ингилабынын рәһбәри мөғамына сечилди.

ДИРИЛИК СУЈУ

ри тәләтүмә салан әдаләтсизлик рәмзи. Бүтүн философлар (истиснасы мүмкүндүр) өлүмләринин агил вахтларында, јә'ни камиллик дөврүндә өлүм јахынлашдыгча һөјәтын "кәлди-кәдәрлијини" бир ганунаујғунлуғ олдуғуну анламыш, тәәсүф һисси онлары тәрк етмәмишдир.

Бәс дирилик сују? Јетмиш ил, сәксән ил өмүр сүрәсән, әзијјәт чәкиб биллик әлдә еләјәсән, амма о судан бир гуртум тапа билмәјәсән? Һансы әдаләтдән данышаг вә Һансы әдаләтли гурулуш сәнин өлүм габағы сусузлуғуну јатырар?

"Аллаһ јолунда өләнләрә өлү демөјин" - Гур'ан ајәсидир. Сәбәб нәдир? Мөкәр онлар дирилик сујуну ичдиләр? Бәс шәһадәт шөрбәти вә јахуд мө'минләрә вәд олунан Көвсәр булағы? Мөкәр бунлар дирилик сују дејилми?

Улу Пејғәмбәримиз бәһрәси әдаләт мәһкәмәси олан ислам ағачыны әкдији илк илләрдә мүбәһилә ајәси назил оларкән Аллаһын дининин һагг олдуғуна вә онун адиллијинә о гәдәр әмин иди ки, өзүнүн ән әзиз вә ән јахын адамларыны нәсраниләрдә һөччәтә дө'вәт етди.

Имам Һүсејнин (ә) "мөн өлүмү залимләрә баш әјмәкдән үстүн тутурам" шүары илә Пејғәмбәрнн (с) гурумаға мө'руз галмыш әдаләт ағачыны өзүнүн вә Әһли-Бейт (ә) мәрдләринин ганыјла суварды. Алты ајлыг баласынын ганыны Кәрбәлә сәһрасына һалал етди. Әвәзиндә бир чешмә тапды ки, сују иманлы шиәләрин гәлбиндә бағ-бағат јаратды. Елә бир чешмә ки, шејтанын гызмар күнәшинә табб кәтириб гурумады (Иранын зәрдуштилик дининә тәрәф чәкиб апаран шаһ режimini ишәрәдир).

Бу ил "Проспект мира" метросунун јахынлыгында јерләшән Чүмә мәсчидиндә Ашура кечәсиндә Имам Һүсејн (ә) мөһәббәтинин шәрабыны ичмиш Москва шиәләри илә биркә сүбһү ачмаг бөндәји-фәғиринизә нәсиб олду. Һәмнн кечә гәлбим Ашура баһарынын тәрәвәти илә долду. Дүшүнчәләримин гөнчәси күл ачды. Мәрасимин тән ортасында бир нечә шиәнин даирә гуруб бу чешмәнин сујуну овучларына долдурараг дикәлиб бөјүк бир вәчһ илә синәләринә чырпдығыны көрдүм...

Һәмишә тәмизлик! Еј Сүбһан олан Аллаһын тәмизкар бөндәләри, һәмишә тәмизликдә!

Мүрачәтим сизәдир, еј шиә вә јахуд гејри мүсәлман гардашларым әкәр јолунуз тәсадүфән (әлбәттә, тәсадүф ола билмәз) Ашура мәрасимләри кечирилән мәсчидләрә дүшсә, гол галдырыб синә вурмасаныз, дил тәрпәдиб "Һүсејн" демәсәниз, билин ки, тә-

кәббүрүн дузлу дәрјасындан хилас олмамсынынз. Шејтан сизи Һүсејн (ә) чешмәсинә сусуз кәтирди, сусуз апарды. Дирилик сују сизә гисмәт олмады. Öлү кәлдиниз, өлү кетдиниз.

Мүрачәтим сизәдир, сиз еј әдаләт ашиғләри, әдаләтин тәшнә-чијәр шиәләри бағларынын солмасын, чешмәләриниз гурумасын.

Әдаләт шәһиди Имам Һүсејнин (ә) ады дилимиздән дүшмәсин!

Амин, ја Рәббүләләмин!

Мөһәшүр ӘһӘДОВ

© 2005

ӘФСАНӘНИН ДИРЧӘЛИШИ

Бир вахтлар Азәрбајчанын чәнуб бөлкәләринә сәфәрә чыхыб Бибиһејбәт гәсәбәсиндән кечәркән көрүнүшчә әзәмәт-ли, анчаг үзәриндә мемарлыг элементләриндән әсәр-әләмәт белә галмајан алагапыдан кечәрдик. Јолун сағында бир гәдәр енишдә көһнә гәбристанлыг јерләшир. Бурада Сталинин досту вә мәсләкдашы, ингилабчы Ханлар дәфн олунуб. Јолун солунда, дәниз истигамәтиндә исә Бибиһејбәт гәсәбәси јерләшир.

Һәр дәфә јол үстүндә бир заманлар бүтүн Орта Шәргдә мәшһур олан Бибиһејбәт мәсчид-пириндән, Мүһәммәд пејгәмбәрин (с) нәслиндән олан һөкүмә ханымын дәфн олундуғу түрбәдән сөһбәт дүшәрди.

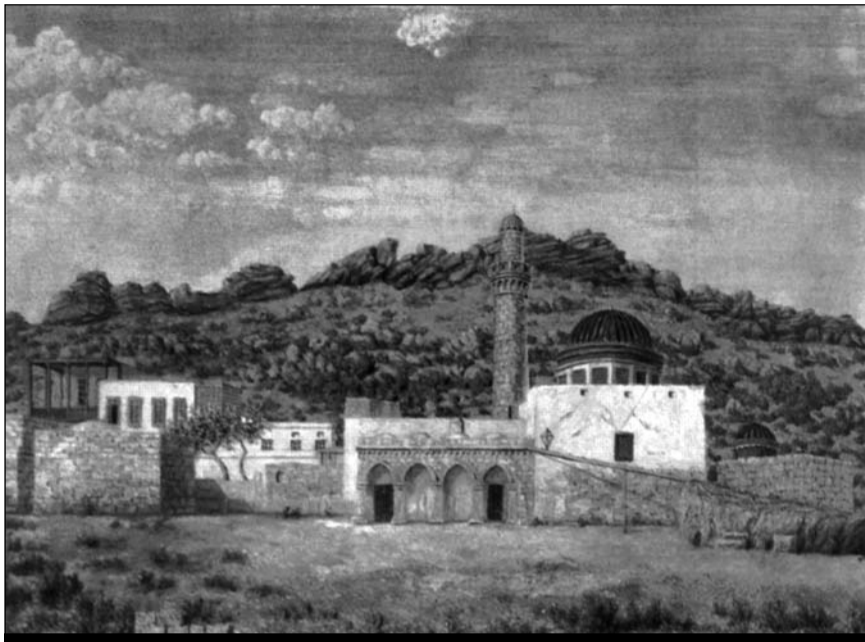
Өтән әсрин 30-чу илләриндә бүтүн Советләр өлкәсиндә олдуғу кими, Азәрбајчанда да "дин тирјәкдир" шүары алтында орта әсрләрнин надир мемарлыг инжиләриндән олан дини тикилиләрин күтләви шәкилдә мөһвинә башланмышды. Беләчә, 1934-чү илдә болшевикләр тәрәфиндән республикада илк олараг Бибиһејбәт мәсчиди јерлә-јексан едилди.

Анчаг јенә дә мәсчид һаггында тарихи мәлуматлар нәсилдән-нәсилә өтүрүлүр, бә'зән исә мәсчид әтрафында әфсанәләр доланырды. Дејирләр, деспот вә зүлмкар хәлифәнин һакимијјәти илләриндә онунла Мүһәммәдин (с) нәслиндән олан сәккизинчи Имам Әли ибн Муса (о даһа чох Имам Рза ады илә таныныр) арасында дини зөминдә фикир айрылыгы јараныр. Сонралар дин јолунда шәһид олан Имам Рза (ә) Санабад кәндиндә дәфн олунуб. Имамын дәфн олундуғу јер бүтүн мүсәлманлар үчүн ән мүгәддәс зијарәткәһлардан биринә чеврилиб. Сонрадан бу әразидә Мөшһәд ады илә танынан бүтөв бир шәһәр мөјдана кәлиб. Бу шәһәр һазырда Мөккә вә Кәрбәладан сонра шиәләрин әсас дини мәркәзләриндән сајылыр.

Дејиләнләрә көрә, о заман Имам Рзанын (ә) бачысы һөкүмә ханым кизли јолларла Бақы әтрафына пәнаһ кәтирмишдир. Анчаг о, хәлифәнин тәғибләриндән еһтијатланараг, еләчә дә дигтәти өзүнә чәлб етмәмәк үчүн Хәзәрин саһилиндә мөскән салмаға гәрар верир. һөкүмә ханым чох мө'мин һөјәт тәрзи кечириб. Одур ки, о, дүнјасыны дәјишдикдән сонра онун јүксәкликдәки мөзары үстүндә түрбә учалдылды. Илтәр өтдүкчә Мүһәммәд (с) пејгәмбәрин нәслиндән олан бу мүгәддәс гадынын түрбәсинә бир инанч јери кими бүтүн Шәргин мө'мин мүсәлманлары ахышыб кәлмәјә башладылар вә бу јер пирә чеврилди. Пирин әтрафында хәјли сајда диндар (онларын арасында чохлу сајда шәјхләр дә вар иди) мөскән салмаға башлады. Јәгин елә буна көрәдир ки, һәммин кәнд дә Шәјх алландырылды, сонрадан исә "Шых"а чеврилди. Бура дүнјанын ән учгар јерләриндән белә мүсәламанлар зијарәтә кәлмәјә башладылар.

XIII әсрин орталарында исә бурада минарәли мәсчид учалдылды. Мөвчуд фотошәкилләрә, еләчә дә бу мәсчиди өз көзләри илә көрән инсанларын сөјләдикләринә әсасән, алимләр мәсчидин мемарлыг көрүнүшүнү вә планыны бүтүнлүклә бәрпа едә билибләр.

Һәмјерлимиз, мәшһур шәргшүнас Л. Бретанскинин идија етдијинә көрә, әһәнкдән истифадә едилмәклә учалдылан Бибиһејбәт мәсчиди Абшеронда ән гәдим тикилиләрдән һесаб олунурду. Бу бир отаглы тикилинин диварлары керамик лөвһәләрлә өртүлүмүшдү. Диварда тикилинин мө'марынын ады һәкк олунмуш, чөми ики сөзү өзүндә әкс етирән кичик даш китабә јерләширилмишди: "Мөһмуд ибн Сә'д тикиб". Елә бурадача башга бир јазыја раст

Әли бәј Һүсејнзадә. Бибиһејбәт мәсчиди (1905-1907)

кәлмәк мүмкүн иди: "Бу мәсчидин тикилмәсинә сәрәнчамы шәһрәти көјләрә учалтмыш мәлик, әләһәзрәт султан, дөвләтин вә динин мөдафиәчиси Әбүл-Фәтһ ибн Фәрибурз вериб. Аллаһ онун шаһлыгынын вә һөкманлыгынын өмрүнү узун еләсин". Алимләрин гәнаәтинә көрә, Аһситанын оғлу, II Фәррухзадын һөкманлыг илләри һичри тәғвими илә 663-665-чи (1264/5-1266/7) илләрә тәсадүф етдијиндән бу мәсчидин тикилмә тарихини дә 1265-1267-чи илләрә шамил етмәк олар.

Мәсчидин даһили гурулушу Әнвәр Пашазадәнин "Көһнә Бақынын мәсчид вә килсәләри" китабында кениш шәһрә олунуб. Үзү Мөккәјә тикилән мәсчидин дивары һәм дә мө'минләрә гибләнин истигамәтини ишәрә верирди. һөкүмә ханымын дәфн олундуғу түрбә көј рәнкли плитәләрлә дөшәнмишди. Мөзарын әһатә олундуғу ағачдан олан јашыл рәнкли һасарын үстү баһалы парчаларла өртүлүмүшдү. Бурада Мөшһәддә Имам Рзанын (ә) дәфн олундуғу мәсчидин тәсвири вар иди. (Бу јазынын мөәллифинә 1968-чы илдә Мөшһәддә олмаг вә бу мүгәддәс јери зијарәт етмәк хошбәхтлији нәсиб олуб). Сәрдабәнин таванына бүллүр чилчыраг бәркидилмишди вә Хәзри әсәркән чилчыраг јелләнәр, һәзин сәсләр чыхарарды. Чилчырағын асылдыгы гармаг даирә шәкилдә күзкү илә әһатә олунмушду. Гапы вә пәнчәрәләр исә хүсуси орнаментләрлә ишләнмишди.

Мәсчидин диқәр тарихи-мемарлыг инчиси кими һүндүрлүјү 20 метрә чатан

минарәни көстәрмәк олар. Јүнкүл вә инчә формада инша едилмиш минарәнин кичик еваньиндан азан сәсијлә мүсәлманлары ибадәтә чағырардылар. Шаһидләрин дедијинә көрә, мәсчид јерлә-јексан едиләркән, ора парглагычы гургу гојанларда ән чох башағрысы верән елә минарә олмушдур. Ону парглагмаг үчүн дүз ики дәфә бура күлли мигдарда динамит јерләширмишдиләр. Бу һадисәдән сонра узун илләр чохлары идија етирди ки, мәсчидин јерлә јексан едилмәсиндә иштирак едәнләрин һамысы дүнјаларыны чох еркән дәјишибләр.

Мәсчиддән дәнизә доғру дашдан дүзәдилмиш гырх пилләкән узанырды. Мүхтәлиф өлкәләрдән үзүб кәлән кәмиләрлә бура ахышан мө'минләр бу пилләкәнлә үзүјухары, пирә галхардылар.

Мәсчидин тарихи вә ады илә бағлы да марағлы мөгамләр вар. Мәсәлә бурасындадыр ки, узун илләр әввәл Шәргдә бир гајда олараг гадына мүрациәт едәркән ону өз ады илә чағырмәздылар. һөкүмә ханымын да Бағдаддан онунла биркә бура кәлиш һејбәт адлы садиг гуллуғчусу олуб. Заман кечдикчә кәндин сакинләри дә мәсчидә Бибиһејбәт, јә'ни һејбәтин бибиси адыны гојмушдулар.

Үмумијјәтлә, орта әсрләр Азәрбајчан мө'марлыгында Әчәми илә јанашы, даһа бир феномен дә мөвчуддур. Бу, Маһмуд ибн Сә'ддир. XIII әсрин II јарысында, XIV әсрин әввәлләриндә јашајыб-јаратмыш Маһмуд ибн Сә'д Бибиһејбәт мәсчидиндән савајы, Нардаран кәндиндәки гәсрин вә Ичәришәһәрдәки Молла Әһмәд мәсчидини дә мөәллифидир. Бибиһејбәт мәсчиди исә мө'марын еркән ишләриндән һесаб олунур.

XX әсрин әввәлләриндә Бақы милјончусу вә хәјријјәчиси һачы Шых Әли Дадашов шәхси вәсаити һесабына көһнә мәсчидин бинасына јени, бир гәдәр кениш тикили әләвә едиб. Бу аддым зијарәткәһа ахыб кәлән инсан селинин мәсчид бинасына јерләшмәсини тә'мин етмәк үчүн атылмышды. Елә о илләрдә көркәмли Азәрбајчан маарифчиси вә рәссамы Әлибәј Һүсејнзадә Бибиһејбәт мәсчидинин тәсмини чәкир. Рәсм әсәри бир инкилис тәбәәсинин чох хошуна кәлир вә о, мөәллифи хәјли пул мүгабилиндә бу әсәри она сатмаға разы сала билир. Бу алыш-веришдән тәсадүфән һачы Зейналабидин Тағыјев хәбәр тутур. О да өз нөвбәсиндә рәсм әсәринин харичә апарылмасыны истәмәјиб инкилиси хәјли

пул верәрәк ону кери алыр. Азәрбајчанда Совет һакимијјәти гурулдугдан сонра Тағыјевин бүтүн әмлақы дөвләтин мүлкәјјәтинә кечир вә бунунла да рәсм әсәри ит-баг олур. Әсәрин сорағы бир дә 44 ил сонра - 1964-чү илдә кәлди. Белә ки Дадашов сојадлы бир шәхс инчәсәнәт музејинин директоры, Азәрбајчанын Халг рәссамы Казым Казымзадәнин јанына кәләрәк бу әсәри сатмаг истәдијини билдирир. һазырда бу рәсм әсәри Азәрбајчан Инчәсәнәт Музејиндә сахланылыр.

Бир гәдәр әввәл гејд етијимиз кими, Бибиһејбәт мәсчиди әтрафында нәсилдән-нәслә өтүрүлән чохлу әфсанәләр јараныб. Вә мәсчид һаггында сөһбәтләр, әфсанәләр өтүрүлдүкчә сонда, бәлкә дә, чидди елми әсаслара чаваб вермәјән бир мө'на кәсб едиб. Шәхсән мәни гоншулуғда, Видади күчәси 68 үнванында јашајан, узун илләр милис органында ишләмиш Әһмәд Адык-өзәловдан ешитдијим әфсанә даһа чох һејрәтләндириб. Тәбии ки, мән бунун һәгигәтә үјгүн олуб-олмадығыны тәсдигләјә билмәрәм, амма бирчә ону дејим ки, о заманлар белә шәјләр баш верә биләрди. Вә шәхсән мән өзүм буна инанырам. Бир дә ки бу һадисәни мәнә данышмыш инсан да чох нүфузу бир шәхс иди.

Бу һадисә мәсчидин јерлә-јексан едилмәсинин сөһәриси күнү баш вериб. Зијарәткәһин дағдылмасындан һиддәтләнмиш вә горхуја дүшүмүш кәнд сакинләринин сөһәрәчән көзләринә јуху кетмәмишди. Дан јери јеничә сөкүләндә мәсчид тәрәфиндән ешидилән сәс-күј, гышгырыг кәнд сакинләрини јухудан ојадыр. Чамаат сәс кәлән тәрәфә јакынлашдыгда Гырмазы Ордунун кәнч әскәринин орада дајандығыны көрүр. һәммин әскәрә јерлә јексан едилмиш мәсчидин галгларыны мұһафизә етмәк һәвалә олунубмуш. Әскәр көзләри һәдәгәсиндән чыхмыш һалда һарај-һәшир салараг әли илә дәниз тәрәфи көстәрир. О көстәрән тәрәфә бахдыгда бир гәдәр узагда ағ либаса бүрүмүш бир гадынын аста-аста дәнизә, үфүгдә көрүнән вә һәммин күн нәјә көрәсә парлаг нарынчы рәнкдә олан күнәшә доғру кетдијини көрүбләр. Бу көрүнтүдән инсанлар санки гурујуб галыб, гадын исә доған күнәшин көзгамашдырычы шүаларында вә дәнизин пар-пар ишылдајан сујунда кет-кәдә гејб олуб. Гочалардан кимсә пычылдајыб: "О мүтләг гајыдача! Јахшы заманлар кәләндә гајыдача! Биз көрмәсәк дә, һеч олмаса, нәвәләримиз көрсүнләр!"

Сонрадан бир гәдәр сақитләшәрәк өзүнә кәлән әскәр әтрафдакылара һадисәни белә нәгл едиб. Дејиләнә көрә, мәсчид тәрәфдән кәлән дашларын сәс-күјү ону јухудан ојадыб. Сәс кәлән тәрәфә бахдыгда исә дағынтылар арасында ағ рәнкли либаса бүрүмүш бир гадын онун көзүнә көрсәниб. Гадын онун јанындан кечдикдә әскәрин бурнуна хош гызылкүл әтри дәјиб...

1995-чи илдә республика рәһбәринин тәшәббүсү вә бүтүн Азәрбајчан халгынын фәал дәстәји илә алимләрдән, мемарлардан ибарәт бөјүк бир груп Бибиһејбәт мәсчидинин бәрпасы истигамәтиндә Аллаһа да хош кәдән хәјрихәһ ишә башладылар. Беләчә, арадан тәхминән алтмыш ил өтдүкдән сонра биз Бибиһејбәт мәсчиди һаггында әфсанәнин дирилмәсинин шаһиди олдуғу.

Ким билир, өтән әсрин 20-чи илләриндә Бақыда ингилаб баш вермәсәјди, артыг о заман Шәргин бүтүн мүсәлман аләминдә танынан Бибиһејбәт мәсчиди јерлә-јексан едилмәсәјди, бәлкә дә инди бу зијарәткәһ Мөккә, Кәрбәла, Мөшһәд, Гум кими бүтүн дүнја мүсәлманлары үчүн мүгәддәс зијарәткәһ олачагды.

Бу исә жалныз мөһкәм иман нәтижәсиндә әлдә олуна биләр. Белә олдуғда инсанын көзү гаршысында олан бүтүн пәрәләр көтүрүлүр вә һәмин шәхс "шүһүд" мөрһәләсинә гәдәм гојур. Тәбии ки, бу, бир чохлары үчүн әлчәтмәз мөрһәләдир. Пејғәмбәр (с), Имамларымыз вә әвлијалар кими шәхсләр бу мөрһәләжә чата биләрләр. Мәһз бунун нәтижәсидир ки, Әли (ә) бујурур: "Мән көјләрин јолуну јерин јолларыннан јахшы таныјырам". Һәзрәт Пејғәмбәр (с) исә бүтүн мәхлуғат арасында ән үстүн вә фәзиләтли шәхс олдуғуна көрә онын бәсирәти даһа күчлү олмушдур. Бунун да сүбугу одур ки, о һәзрәт ики дәфә һеч кәсин, һәтта дикәр пејғәмбәрләрин дә јетишә билмәдији бир мөрһәләжә јетишмишдир. Бунлардан бири бәсәт кечәси (пејғәмбәрлијә сечилән кечә), дикәри исә ме'рач кечәси олмушдур. Бу ики кечәдә Пејғәмбәр (с) Чәбраил (ә) әсл симасында көрмүшдур ки, бу да о һәзрәтдән башга һеч кәсә нәсиб олмамшдыр. Һәтта ме'рач кечәсиндә Пејғәмбәр (с) Чәбраил (ә) кәдә билмәдији јерә кәдә чыкмышдыр. Дигәт едир, Аллаһа ән јахын мәләк кәдә билмәдији јерә һәзрәт Мүһәммәд (с) кәдир. Бу нә демәкдир? Һансы Пејғәмбәр бу иши көрмүшдүр? Тәкчә бу, о һәзрәтин ән шәрәфли шәхс олдуғуну сүбүт етмәжә кифәјәт дејилми? Ме'рачда Аллаһ-таала шәхсән Өзү Пејғәмбәрә тәлим кечир, өзү дә һеч бир башга мәхлуғун иштиракы олмадан. Пејғәмбәр (с) бујурур ки, ме'рачда Аллаһ-таала мәнимлә Әлинин (ә) сәси илә данышырды. Сәбәби дә о иди ки, Әли һәм Пејғәмбәр (с), һәм дә Аллаһын севимлиси иди. Даһа сонра Пејғәмбәр (с) сәһабәләринә бујурур: "Әрши-әлада мәним үчүн минбәр гурдулар. Мән минбәрә галхыб бүтүн пејғәмбәрләрә моизә етмәжә башладым. Ибраһим (ә) Пејғәмбәр һамыдан габаг-да отурмушду. Бирдән бир әј, јанында да улдузлар

нә Чәннәт, нә дә бағышланмасы она чатмаз". Мәләкләр онын нә олдуғуну сорушдугда Аллаһ бујурур: "Мән Чәннәтдә она Мүһәммәд вә Әһли-Бейтини көстөрәрәм". Көрүн Аллаһ-таала нә бујурур?! Чәннәт дә Пејғәмбәр (с) вә Әһли-Бейтин (ә) фәзиләтинә чата билмир. Әлбәттә, биз бу һәдисе лајиг олдуғу кими башга дүшә билмәрик. Буну Пејғәмбәр вә Әһли-Бейтин өзү, бир дә ән јахшы һалда ариф инсанлар баша дүшүр.

Ме'рач кечәсиндә Аллаһ-таала Пејғәмбәрлә (с) данышаркән она белә бир суал верир: "Еј Әһмәд (Әһмәд (с) Пејғәмбәрин адларындан биридир), инсан һәјәтинин ән көзәл һансыдыр?" Пејғәмбәр чаваб верир ки, Илаһи, билмирәм. Аллаһ-таала бујурур: "Инсан һәјәтинин ән көзәл чағы о вахтдыр ки, Мән онын јадында олурам вә о, Мәни зикр едир". Буна көрә дә башга бир һәдисә дејилер ки, Пејғәмбәр (с) һәтта јатаркән көзләри јумулса да, гәлбиндә Аллаһы зикр едәрдә. Ојағ олдуғу һалда исә мәсәләнин нә јердә олдуғу артыг мәлумдур. Мәһз буна көрә дә о һәзрәтин нуранијәт мөғамы һамыдан јүксәк олмушдур. Буна Гур'анда да ишәрә олунмушдур. Белә ки, бүтүн инсанлар мустәһәб олан кечә намазыны Пејғәмбәрә вачиб едән әјдә дејилер: [Ја Мүһәммәд!] Кечәнин бир вахты дуруб анчаг сәнә хас олан әләвә [кечә намазы] гыл. Ола билсин ки, Рәбин сәни [Гијәт күнү һамы тәрәфиндән] бәјәнлиб тәрифләнән бир мөғамә [дүнјадакы нуранијәт вә ахирәтдәки Ән бәјүк шәфәәт мөғамына] көндәрсин". ("Исра", 79).

Бу әјә Пејғәмбәрә (с) кечә намазыны вачиб едир. Һансы ки, о һәзрәтдән башга һеч кәсә вачиб дејил. Бәли, мәһз белә дә олмалдыр. Ахирәт әләминдәки ән бәјүк шәфәәт мөғамы да һәмчинин белә олмалдыр. Ахирәтдә бүтүн пејғәмбәрләр шәфәәт едәчәкләр, лакин шәфәәтин ән јүксәк мөғамы жалныз Ислам пејғәмбәринә мөхсус олачаг. Бунун

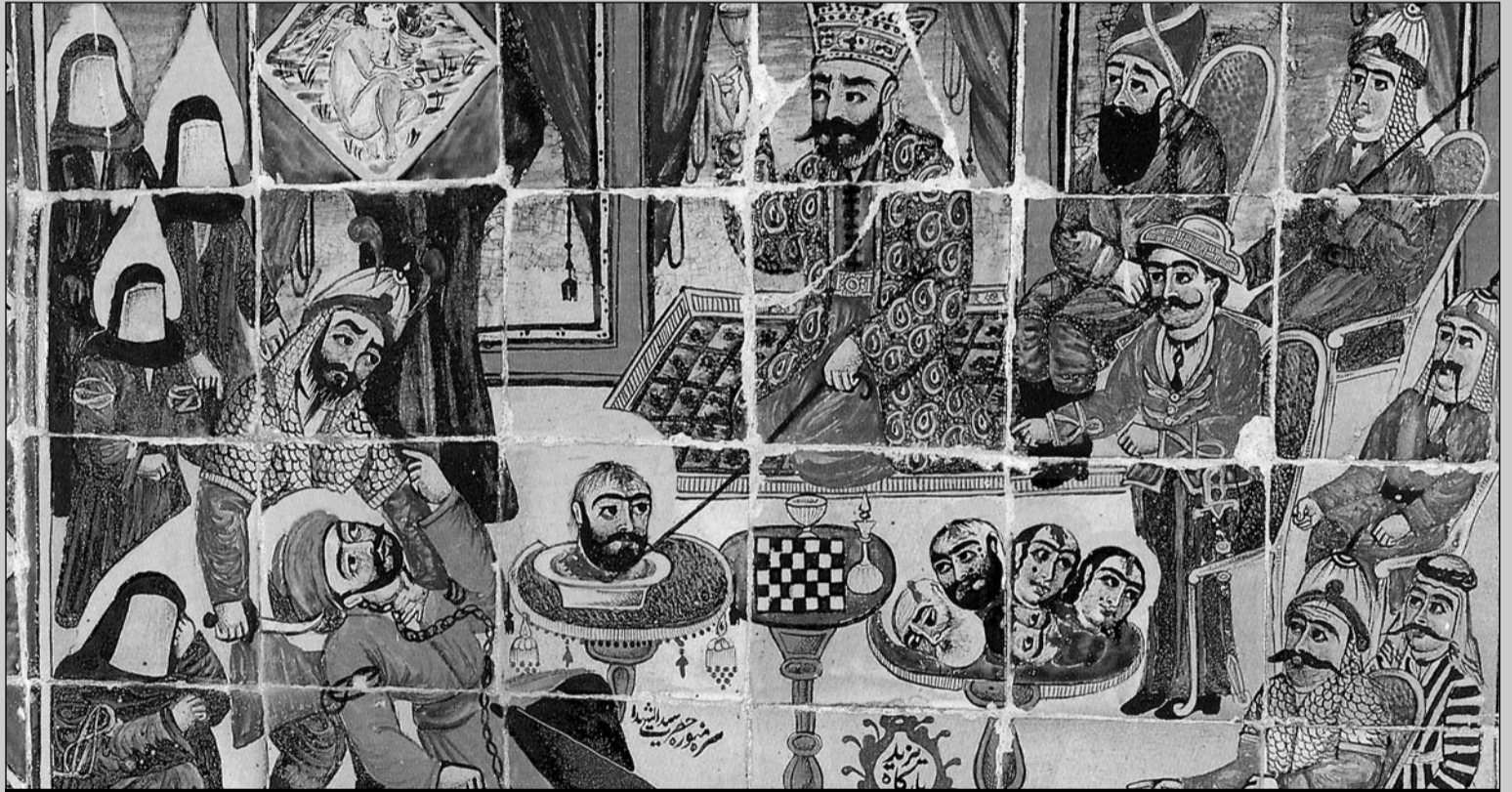
едәрәк бујурур: "Еј мәним бәндәм, индии сәни тәк гојуб кәдән оғул-ушағына, дост-танышына көрәми мәнә гаршы күнаһ едирдин? Бәс һаны индии онлар?... Инди Мән сәнә елә рәһм едәчәжәм ки, һамы, һәтта өзүн дә тәәччүб едәчәксән".

Кечә намазынын Ислам әләминдә өзүнәмәхсус јери вә өнәми вардыр. Сүбһ азанындан һеч олмаса јарым саат габаг дуруб Аллаһа ибадәт етмәк, онынла рази-нијаза мәшғул олмаг, мә'лум мәсәләдир ки, инсаны бәјүк мөғамларә чатдырар, күнаһдан горујар. "Сәчдә" сурәсинин 16 вә 17-чи әјләриндә кечә намазы һаггында Аллаһ-тааланын елә бир ифадәси вардыр ки, һәмин ифадә нә Гур'анда, нә дә һәдисләрдә башга бир иш һаггында ишләдилмәјиб вә жалныз кечә намазына Аид бир шејдир. Әјдә дејилер: "Онлар ибадәт үчүн јагағларыннан галхар, горху вә үмид ичиндә [Аллаһын әзабләриндән горуғар, мөрһәмәтинә үмид бәсләјәрәк] Рәббинә дуа едә рвә онларә вердијимиз рузиләрдән [әтијачы оланларә] сәрф едәрләр. Етдикләри әмәлләрин мұкафаты оларәг [Аллаһ дәркәһиндә] онлар үчүн көз ошпајан [онларә севиндирәчәк] нә чүр не'мәтләр кизләниб сахландығыны һеч кәс билмәз".

Бәли, кечә јарысы ширин јухудан ајыларәг намаз гылан шәхсин бу иши мұғабилиндә Аллаһ-тааланын она һансы мұкафаты верәчәјини жалныз Аллаһын Өзү билер, һеч Пејғәмбәр (с) дә бунун нә олдуғуну билмир. Бах, будур кечә намазынын фәзиләти!

ГАРА БАЈРАГ

Бәли, о гара рәнкли әза бајрағы бајраг дејил, ханым Зәһранын (с.ә) өз әлијлә Имам Һүсејн (ә) үчүн тохудуғу көјнәк иди. Бу көјнәји дә Шир ибн Зил-човшән Имам (ә) гәтлә јетирдикдән сонра о һәзрәтин әјниндән чыхарыб гарәт етмишди. Језидин Шамдакы сарајында ханым Зейнәб (с.ә) Језиди

«Имам Һүсејнин (ә) шәһадәтиндән сонра Језидин сарајында мәчлис.» Иран, Ләнкәруд, «Аға Сејид» Һүсејнијәсинин дивары үзәриндә рәсм.

пејдә олду. Ибраһим (ә) мәнән сорушду ки, һансы пејғәмбәрдир? Дедим о, пејғәмбәр дејил. О, мәним чанишиним Әли, јанындакы улдузлар да онын шиәләридириләр. Ибраһим (ә) деди: Аллаһдан хаһиш ет ки, мән дә Әлинин шиәләриндән гәрар версин. Бу вахт Чәбраил (ә) кәлиб бу әјни охулу: "... Ибраһим дә онын ардычыларыннандыр..." ("Саффат" сурәси, 83-чү әјә). Мән дә буну Ибраһимә (ә) муштулуг вердим. Сизә дә төвсијә едирәм ки, мәнә салават демәк истәдикдә әввәл Әлинин шиәләриндән олан Ибраһимә (ә) үмумијјәтлә исә бүтүн шиәләрә) салават дејин".

КЕЧӘ НАМАЗЫ

Бир һәдисдә дејилер: "Кечә намазы гыларкән сәчдәдә кими јуху апарса, Аллаһ һәмин бәндәжә бахыб фәхрлә мәләкләрә бујурур ки, сиз дә бахын Мәним бәндәмә! Бахын, онын руһу Мәним јанымда, чисми исә сәчдәдәдир. Сизә бунун әвәзиндә Мән она нә верәчәжәм? Мәләкләр дејәр ки, Чәннәт. Аллаһ бујурур: "Бу өз јериндә, даһа нә верәрәм?" Мәләкләр дејәр ки, онда ону бағышла! Аллаһ бујурур ки, бағышладым, даһа нә? Мәләкләр дејәр ки, биз бундан артығыны билмирик. Аллаһ Өзү бујурур: "Мән она елә бир шеј верәчәжәм ки,

исә нә олдуғуну тәбии ки, биз башга дүшә билмәрик. Пејғәмбәр (с) мәхлуғатын ән үстүнү олдуғуна көрә Аллаһла муначат едәркән бујурур: "Илаһи, мәним үммәтинин намеји-әмәлыны Гијәт күнү мәним өз әлимә верәрәсән ки, башга пејғәмбәрләр үммәтинин нә күнаһ етмиш олдуғуну көрмәсинләр. Јохса мән утанарам". Мә'лум мәсәләдир ки, Аллаһ-таала да Пејғәмбәрин хаһишини гәбул едәчәк. Ахы, Аллаһ әрһәмәр-раһимидир - Рәһман вә Рәһимдир. Һәдисдә дејилер: "Аллаһ-тааланын рәһмәт вә мөрһәмәтинин 100 дәрәчәси вардыр. Онлардан бирини дүнјаја аид етмиш, дохсан доғузуну исә ахирәт әләминә сахламышдыр. Бу дүнјада вәлидејинин әвләда олан мәнәббәти вә әксинә, бачы-гардашын бир-биринә мәнәббәти Аллаһын дүнјадакы бир дәрәчә мөрһәмәтинин тәзаһүрүдүр". Дүнјада олан бу гәдәр мәнәббәт бир дәрәчә мөрһәмәтин тәзаһүрүдүрсә, көрүн дохсан доғуз дәрәчәлик мөрһәмәтин тәзаһүрү нәчә олачаг? Әлбәттә, ону да гејд етмәк лазымдыр ки, Гијәтдә Аллаһ-таала жалныз мө'мин инсанларә, јә'ни, Аллаһын төклијини, һәзрәт Мүһәммәдин (с) пејғәмбәрлијини вә Әлинин (ә) виләјетини гәбул едән шәхсләрә рәһм едәчәк. Башга бир һәдисдә дејилер: "Инсаны гәбрә гојдугдан сонра Аллаһ-таала она хитаб

русвәј етдикдән сонра һәмин көјнәји дә керә алыр. Бундан әләвә Језидин өз евиндә Имам Һүсејнә (ә) әза мәчлиси тәшкил едиб, тәләбләрини Језидә гәбул еләтдириләр. Имамнын гәтлә јетирилмәсини бојнундан атмаға вә буну Ибн Зијадын әмәли кими көстөрмәжә чалышан Језидә ханым Зейнәб (с.ә) бујурур: "Језид, фәрз едәк ки, Һүсејни гәтлә јетирән Ибн Зијад иди, бәс бу күнки мәчлисдә Һүсејнин кәсилмиш башына чубуг вуран да Ибн Зијад иди?" Језид һеч бир чаваб тапа билмәдикдә әсирләри бурахдырмаг гәрарына кәлир. Ханым Зейнәб (с.ә) бујурур: "Јох, Језид, биз бу асанлыгла Шамдан кетмәрик. Сәнин өз евиндә Һүсејнә (ә) әза мәчлиси гурмасаг, Шамдан чыхан дејилер. Өзү дә бу мәчлис азад олачаг вә үрәји истәгән шәхс орада иштирак едәчәк, сәнин дә мөмурларынын һаггы јохдур ки, ора кәләләрин гаршысыны алышлар. Онда биләрсән ки, биз кимик вә сән кимсән?!" Језид мәчбур олуб буну да гәбул едир. Ханым Зейнәб (с.ә) өз бујурдуғу кими әза мәчлиси тәшкил едиб Имамнын һәмин ганлы көјнәјини дә гара парчаларын үстүндән асыр...

"ӘБЛИ-БЕЛТ" ҺҮСЕЛНИЛӘСИ, БАКЫ

2005-чи ил. Москва, Ашура күнү. «Отрадное» мәсчидинин һәјәтиндә мәрсижә дејилер.

Һәр ким ки, Һүсејн (ө) үчүн ағлаја вә ја ағлада...

Јај-гыш ејни «објектдә»

МОСКВАДА АШУРА фоторепортаж

«_ Дүз боғазындан вурдулар көрпәсин, Шаһ Һүсејн бүрјан оламаг, Кәрбәлә!...»

«_ Бу күн әзадарлыға кәлмәјәнләр, көрәсән, нә фикирләширләр?»

«_ Ја Һүсејн, ким сән кими өз ханиманындан кечәр? Ким сәнинтәк һәгг јолунда баш-чанындан кечәр?...»

Илк Ашура

Дини гәзетләр еһсан едилир

Күнортадан хејли кечсә дә, «Көј мәсчид»ә инсан ахыны давам едир.

Һүсејнә (ә) јерләр ағлар, көјләр ағлар!...

Мәсчиддә јер јохдур

«_ Гардаш, сиздә мөһүр вар?»

Бәлкә јеканә күн иди ки, Москва мәркәзинин милис вә «тә'чили јардым»ы ишсиз дурмушду.

ЧИТАТЕЛИ СПРАШИВАЮТ

— **Расскажите пожалуйста кратко о вероубеждении шиитов.**

Для ознакомления с вероубеждением шиитов Вы можете обратиться к следующим книгам: "Наша вера" автор Кашеф аль Гага'а, "Шиизм в Исламе" алламе Табатабаи, "Вопросы идеологии с точки зрения шиизма" автор Мухаммад-Риза Музаффар, "Наше вероубеждение" аятоллы Макарима Ширази, а также к другим книгам, написанным на эту тему. Сейчас мы кратко ознакомим Вас с вероубеждением последователей Пророка Ислама (ДБАР) и непорочных имамов рода Пророка (ДБМ).

Шииты, подобно всем мусульманам мира, имеют убежденность в Единственности Аллаха. Они признают Его обладателем всех прекраснейших, совершеннейших и чистейших атрибутов, свободным от любых пороков и недостатков. Шииты убеждены в том, что Создатель по отношению к своим творениям и рабам всегда поступает только лишь на основе справедливости. Вообще невозможно такое, чтобы Господь допускал по отношению к ним какое-нибудь зло или несправедливость. Последователи Пророка Ислама (ДБАР) и непорочных имамов его рода (ДБМ), убеждены в том, что поклонение предназначено только лишь Всемогущему Аллаху, который является Создателем и Воспитателем миров.

Шииты признают всех Божественных Пророков (Мир им!) и их пророческие миссии, а также пророчество дорогого Посланника Аллаха его светлости Мухаммада бин Абдаллаха (ДБАР), считая его наилучшим и превосходнейшим среди всех. Они верят в то, что он является последним Пророком Аллаха, и считают неверующими тех, кто отвергает это.

Шииты убеждены в том, что Священный Коран - это вечное, небесное чудо Пророка Ислама (ДБАР), ниспосланное для руководства людей и наставление их на путь истины. Они убеждены в том, что Преславный Коран, имеющийся сегодня у мусульман мира - это те же самые суры и аяты, ниспосланные Всемогущим Аллахом своему Пророку Мухаммаду (ДБАР). Если кто-то отрицает хотя бы одну суру, или аят, или хотя бы даже одно слово Священного Корана - то он неверующий. Шииты считают дела, совершённые согласно предписаниям Корана, источником счастья и благополучия и в этом, и в будущем мире.

Шииты верят в день Воскресения и загробную жизнь. Они убеждены в том, что в день Воскресения Всемогущий Аллах оживит всех, чтобы воздать каждому за его заслуги.

Последователи Пророка Ислама (ДБАР) и непорочных имамов рода пророческого (ДБМ) убеждены в том, что заместитель и преемник дорогого Посланника Аллаха (ДБАР) назначается Всевышним Создателем. То есть, Аллах избирает на пост духовно-политического руководителя мусульман человека, обладающего достоинством, способностью, умением, нравственной чистотой, добродетельностью, в соответствии с этим важнейшим делом. Бог избирает его, а затем повелевает своему Пророку, представить того людям. Посланник Аллаха (ДБАР), повинувшись повелению Божьему, рекомендует мусульманам этого избранника, в качестве своего преемника и заместителя. Шииты убеждены в том, что Али бин Аби Талиб (ДБМ) - обладатель всех этих достоинств, и поэтому Пророк Ислама (ДБАР), сог-

ласно указаниям Всевышнего Аллаха, назвал его своим преемником и заместителем. После Али бин Аби Талиба (ДБМ) одиннадцать человек из рода Пророка (ДБМ) были представлены в качестве преемников Посланника Божьего (ДБАР). Последний среди них - имам Махди (Да ускорит Аллах его пришествие!), который сейчас жив, но находится в великом сокрытии. Придёт день, когда по приказу Аллаха будет пришествие его светлости имама Махди (Да ускорит Аллах его пришествие!). Который наполнит весь мир справедливостью и правосудием, и установит на всей Земле исламское правление.

Шииты убеждены в том, что двенадцать имамов рода Пророка (ДБАР) - это наилучшие и совершеннейшие люди своего времени, непорочные, целомудренные и безгрешные, лишённые всяких ошибок и грехов. Науки и предписания, переданные ими нам - это те же самые науки и предписания, которые дорогой Посланник Аллаха (ДБАР) передал им на сохранение. Имамы раскрыли и разъяснили те вопросы, которые после кончины дорогого Пророка Ислама (ДБАР) были скрыты и утаены от людей. Именно по этой причине последователи Пророка Ислама (ДБАР) и непорочных имамов рода Пророка (ДБМ), прежде чем отправиться с помощью разума и иджитхада на поиски очень многих божественных предписаний, получили их непосредственно от непорочных имамов рода Пророка (ДБМ).

Шииты считают хадисы, переданные двенадцатью непорочными имамами (Мир им!), хадисами Посланника Божьего (ДБАР), потому что имеется очень много преданий от самих имамов, где они говорили следующее: "В религиозных вопросах мы не утверждаем ничего от самих себя. Всё это дошло до нас от наших предков, а к ним от самого Посланника Аллаха (ДБАР)".

В очень многих вопросах, где исламские учёные, последователи суннитских религиозно-правовых школ считают, что до нас не дошли распоряжения Пророка Ислама (ДБАР) на этот счёт, и поэтому мы, на основе собственного разума можем издавать решения по этим делам (законы, основанные на аналогии и одобрении, имеющиеся у суннитов), шииты убеждены, что имеются хадисы на все эти вопросы, дошедшие до нас от непорочных имамов дома пророческого. Эти хадисы освещают мнение самого Пророка Ислама (ДБАР) на этот счёт. Причина некоторых противоречий между мусульманским правом шиитов и суннитов, как раз таки и заключается в этом вопросе.

С точки зрения шиитов являться сподвижником или же супругой Посланника Божьего (ДБАР) - это честь и слава. Однако мы убеждены в том, что выносить суждения о них необходимо на основании критерий и норм Священного Корана: "Воистину, самый уважаемый Аллахом среди вас - наиболее благочестивый"¹. Мы убеждены в том, что среди сподвижников Пророка Аллаха (ДБАР) были как справедливые и беспристрастные люди, так и несправедливые.

— **Почему во время месяца Мухаррам, в дни мученической гибели за веру имама Хусейна (ДБМ), шииты плачут и проводят траурные церемонии?**

Прежде чем приступить к ответу на данный вопрос, позвольте обратить Ваше внимание на несколько следующих моментов:

Проявление и выражение скорби, грусти, плачь по дорогим нам людям, навсегда покинувших наш бренный мир, с точки зрения и шиитов, и суннитов, разрешается и дозволяется. Известно, что дорогой Посланник Аллаха (ДБАР) скорбил и плакал после мученической гибели за веру своего дяди Хамзы (да упокоит Аллах его душу), гибели за веру Джафара бин Аби Талиба, а также по поводу смерти своего малолетнего сына Ибрахима², и смерти одного из своих внуков. Пророк Ислама (ДБАР) плакал у могилы своей матери Амины³.

На основании многочисленных хадисов, имеющихся как у шиитов, так и у суннитов, известно, что дорогой Посланник Аллаха (ДБАР) неоднократно говорил о мученической гибели за веру своего внука Хусейна бин Али (ДБМ). Его светлость, Пророк Ислама (ДБАР) скорбил и печалился, горевал и плакал, из-за притеснений и угнетений, которые предстояло перенести его светлости имаму Хусейну бин Али (ДБМ). Это происходило неоднократно, как например, в день рождения имама Хусейна (ДБМ), в доме Умм Саламы, супруги дорогого Посланника Аллаха (ДБАР)⁴, в доме Зейнаб⁵ и во многих других местах.

Непорочные имамы (ДБМ) рода Пророка (ДБАР), так же скорбили и плакали, вспоминая о мученической гибели за веру Хусейна бин Али (ДБМ), его сыновей, братьев, близких родственников и сподвижников. В дни трагической гибели его светлости имама Хусейна (ДБМ) они проводили траурные церемонии, посвящённые его памяти. Имам Сажад (ДБМ), несмотря на своё исключительное терпение и выдержку, после трагических событий Кербелы, всегда был до такой степени грустен и печален, что впоследствии имам Садик (ДБМ) говорил об этом так: "Имам Али бин Хусейн плакал двадцать лет. Не было пищи, которую подали бы ему, а его светлость не заплакал"⁶.

Имам Бакир (ДБМ), имам Садик (ДБМ) и имам Риза (ДБМ), которые имели несколько больше свободы, чем другие непорочные имамы рода пророческого (ДБМ), проводили траурные церемонии, посвящённые памяти великомучеников Кербелы. Когда поэты читали свои произведения, о выдающихся достоинствах Хусейна бин Али (ДБМ), а также о напастях и бедах, выпавших на долю его светлости, то имамы плакали, слыша всё это⁷. Из источников шиитов можно сделать вывод о том, что скорбь, горе и слёзы по имаму Хусейну (ДБМ) не только разрешены шариадом, то даже желательны, достойны одобрения и похвалы. За всё это предстант огромное вознаграждение от Всемогущего Аллаха. Дорогой Пророк Ислама (ДБАР) изволил сказать следую-

щее: "Все глаза будут заплаканными в Судный день, кроме тех глаз, которые плакали о бедствиях и мучениях Хусейна. Этот человек будет весел, потому что ему сообщает радостную весть о райских милостях"⁸.

Необходимо и важно проявление любви, благосклонности и дружбы к Ахл-аль-Бейт, нужно радоваться их весельям и ликованиям, и скорбеть по их бедам и напастям, потому что Ахл-аль-Бейт Пророка Ислама (ДБАР), как раз-то и есть истинное значение слова "курба", которое приведено в 23 аяте, сура "Аш-шурра". "Скажи [Мухаммад]: - Я не прошу у вас награды за это, а зову лишь любить моё семейство".

Своим восстанием против несправедного режима Омейядов, а также своей мученической гибелью за веру, его светлость имам Хусейн бин Али (ДБМ) научил человечество тому, как нужно достойно жить и достойно умирать. Имам сделал явным и очевидным лицо сатаны своего времени, показав всю мерзость и низость Йазидов. И поэтому мы должны навсегда сохранить память об этом великом восстании и славной кончине за торжество истины. Сейчас, учитывая приведённое выше вступление, отвечая на поставленный Вами вопрос, мы говорим следующее: - В дни трагической гибели за веру имама Хусейна бин Али (ДБМ), шииты проводят траурные церемонии, скорбят и плачут, потому что это: а) Обычай и традиции дорогого Посланника Аллаха (ДБАР) и непорочных имамов рода пророческого (ДБМ). б) Любовь, привязанность и дружба к Ахл-аль-Бейт имеют свои особые проявления. в) Таким образом мы объясняем уроки Ашуры и великие цели имама Хусейна бин Али (ДБМ). г) Выражаем благодарность и признательность мученикам, отдавшим свои драгоценные жизни за возрождение веры. д) Таким путём расширяется поле деятельности для пропаганды религии и предписаний Ислама.

¹ Священный Коран. Сура "Аль-Худжурат" (Покой), аят 13.

² "Сахих" Бухари, книга "Аль-хабауз".

³ "Сахих" Муслим, том 2, стр. 671, книга "Аль-хабауз", глава 36, 108 хадис.

⁴ "Аль-джамии'а ас-сахих", том 13, стр. 193.

⁵ "Аль-маджлиза аз-заваид", том 9, стр. 188.⁶ "Манакиб", "Шахре ашуб", том 4, стр. 165.

⁷ "Камал аз-зиядат", стр. 174.

⁸ "Васаил аш-шиа", том 2, стр. 924.

Подготовлено группой исламских учёных, последователей Ахл-аль-Бейт

Кечмиш ССРИ-нин, инди исә Ру-сија Федерасиясынын пајтахты Москва өввөләр, һаглы олараг, мәдәнијәт-ләр мәркәзи сајылырды. "Үмүми вә-тән" мөвһуму һазырда ишләнмәсә дә, Москваны "динләр мәркәзи" кими гә-бул етмәк мүмкүндүр; бурада төкаллаһ-лылығы тәблиғ едән бүтүн динләрә мөхсус мө'бдләр фәалијәт көстәрир.

Мүсәлманларын сајы чоҳдан ики милјону өтмүш бу нөһәнк мегаполисдә бир нечә мәсчид мө'минләрин ихтија-рындадыр. Ола билсин ки, јахын кә-лөчөкдә јенә Аллаһ евләри тикилчөк. Амма халг арасында "Проспект Мира" дејилән јердә фәалијәт көстәрән мәсчидин тарихи, ичтимаи бахымдан әһәмијәти, бәзиләринин ону Москва-нын "баш мәсчиди" дејә характеризә етмәси дүшүнмәјә вадар едир вә хүсу-си әһәмијәт кәсб едир.

Милләтләрин лексиконунда һәлә "толерантлыг" ифадәси ишләнмәјән за-

нәздиндә "Пејғәмбәр" мәсчиди фәа-лијәтә башлады. Бир гәдәр сонра мет-рополитенин "Отрадноје" стансијасы јахынлығында татарча "Јардјам" адла-нан мәсчид, онун ардынча исә һәмин јердәчә Чәфәри мөһәбиндән олан мүсәлманлар үчүн мәсчид тикилиб и-стифадәјә верилди.

Гајыдаг "Көј мәсчид"ин гыса та-рихчәсинә.

...Москва кенерал-губернатору, бөјүк кнјаз Серкеј Александровичин рәсми ичазәсидән сонра јени мәсчид биначасын тикинтисинә јол ачылды. 1903-чү илдә архитектор Н. А. Жуко-вун лајиһәсинә әсасән (Византија сти-линдә, ики мин нәфәрин ибадәт етмә-си үчүн) инша едилчөк бинанын ма-лијә јүкүнү москвалы тачир нәслиндән олан Садыг Әрзин вә оғулары" Шәрг тич-арәт евинин банисинин јашча ән бөјүк оғлу иди. Ингилаба гәдәрки Москвада

һөммәд Хатәмини (2001), Малазијанын Баш назира Махатхир Мөһәммәди (2002), Ислам дүнјасы Лигасынын Баш катиби Абдулла Әт-Туркини (2003), Ислам Конфрансы Тәшкилатынын Баш катиби Әбдүл Ваһид Бәлкәзизи (2003) көстәрмәк олар.

Бир гәдәр өввәлдә гәјд етдик ки, "Көј мәсчид" 2 мин нәфәрин ибадәти үчүн нәзәрдә тутулмушду. Өзү дә татар мүсәлманлар үчүн. Бу тәбиидир. Чүнки 1897-чи илдә Москвада 4288, 1926-чы илдә 17076, 1939-чу илдә 57687, 1989-чу илин рәсми дөвләт һесабламарына көрә исә 157376 нәфәр татар гәјдијја-та алынмышдыр. (Бах: Совет муфтиев России. "Духовное управление му-сульман европейской части России" китабчасы, сәһ. 3) 1990-чы илдән баш-лајараг мүсәлманларын Москваја бөјүк һичрәти башлајыб. Русија пајтахтына көчмүш вә тәкчә азербайҗанлыларын сајы бир милјона јахындыр. Гурбан вә

БИР МӘСЧИДИН ТАРИХИ ВӘ ТАРИХ ОЛА БИЛӘЧӘК МӘСЧИД...

манларда Русија Ислама дөзүмлүлүк көстәрмиш, мүсәлманларын ибадәтинә манеә төрәтмәшидир. Тарихи сәнәд-ләрә әсасән, Москванын бүнөврәси гојулан илләрдән бурада мүсәлманлар јашамышлар, амма илк мәсчидин фәа-лијәти 1782-чи илә анд едилир. Тахта-дан тикилмиш чоҳ кичик мәсчид Ру-сијанын сәрт гышына, рүтубәтли һава-сына таб кәтирмәјиб бир мүддәт сонра учулмушду.

1823-чу илдә татарларын топлум һалда јашадыглары Замоскворечје дејил-ән јердә јени мәсчид тикилмишдир ки, һәмин ибадәт очагы һазырда да мүсәлманларын ихтија-рындадыр вә "Тарихи мәсчид" кими таныныр. Һа-зырки "Көј мәсчид" (она "Чүмә мәсчи-ди," "Проспект Мира," "Татар мәсчи-ди," "Выползов мәсчиди"... дә дејилир) исә 1904-чү илдә инша едилмишдир.

1997-чи илдә Москва һөкүмәтинин бөјүк сәји нәтичәсиндә "Поклоннаја гора" адланан јердә Бөјүк Вәтән мұһа-рибәсиндә һәлак олмушларын хатирә-синә мәсчид учалдылды вә елә һәмин илдә ИИР-ин Москвадакы сәфирлији

ән шыдырығы тичарәти илә танынан бу ири мағазә Бухара памбығы, һәмчи-нин, ипәк, кән вә хәз сатышы илә их-тисаслашмышды. Иманын вә имканын үст-үстә дүшдүјү вә Аллаһ-тааланын көмәји илә тикинтисинә 1904-чү илин ијүн ајында башланан мәсчид нојабр ајында - алты аја инша едилчөк исти-фадәјә верилир. Икимәртәбәли, зирзә-миси олан мәсчидин һөјәтиндә бир-ринчи дүнја мұһарибәси әрәфәсиндә даһа 2 икимәртәбәли бина тикилир. Онлардан бири дини мәктәб, диқәри исә илаһијятчыларын јашамасы үчүн нәзәрдә тутулмушду. Сонра тикилән бу ики бина Совет һакимијәти иллә-риндә сөкүлмүш, онларын јериндә һа-зырки мүдирлијәт вә тәдрис корпусу учалдымышдыр.

Русија мүсәлманларынын һөјәтин-да јүз јашлы "Көј мәсчид"ин ојнаја би-лөчөк ролуну нәзәрә алан дүнјанын бир сыра сijasәт вә дин һадимләри Москваја сәфәрләри програмында бу Аллаһ евинин зијарәтини әһәмијәтли һесаб етмишләр. Онлардан Иран Ислам Республикасынын Президенти Мө-

Оручлуг бајрамлары күнүндә "Көј мәсчид"дән верилән бирбаша телеви-зија репортажларыны изләјән һәр кәс мө'мин сојдашларымызын сыхынтысы-ны һисс едир вә тәбии суал јараныр: Әкәр Русија вә Авропа сijasәтчиләри, мұһаһидчәләрәи вә садчө олараг вә-тәһпәрвәр зијалылары өз мөнтәгәләри-нин хош, фираван кәлөчәјини ислам-лашмагдә көрүрләрсә, Москвада јер алыб јени - өзәмәтли бир мәсчидин ти-кинтиси чәһди тәбии көрүнмәзми?

Сөһбәтимизин бу јериндә охучула-рын дилиндә сәсләнән суалы да габаг-чадан билирик: ким тиксин вә һансы вәсаитлә? Өзкәнин пулларыны сајмаг, башгасынын мал-мүлкүнә көз диқмәк ислам әхлагына ујгун дејил. Она көрә дә тәкчә һәмвәтәһләримизин көмәјилә бу мүгәддәс ишин өһдәсиндән лазы-мынча кәлмәк олар. Имканлы һәмвә-тәһләримизин сајы исә һәм Азербәј-чандә, һәм дә Русијада кифәјәт гәдәр-дир.

Дәдә НӘЗӘРЛИ

РОССИЯ БУДЕТ СПОСОБСТВОВАТЬ РАЗРЕШЕНИЮ КАРАБАХСКОГО КОНФЛИКТА

"ЭХО". Россия будет всячески способствовать разрешению на-горно-карабахского конфликта, заявил в ходе пресс-конференции в Ереване президент России Влади-мир Путин. Он выразил надежду, что скоро состоится очередная встреча и переговоры президентов Армении и Азербайджана. Рос-сийский лидер проинформировал, что в ходе встречи с президентом Армении Робертом Кочаряном серьезное внимание было уделено региональным проблемам, в том числе процессу урегулирования на-горно-карабахского конфликта. "Наши страны заинтересованы в стабилизации ситуации на Кавказе, а значит, в формировании атмос-феры доверия, формировании та-ких отношений, которые динамич-но развивали бы социальную и эконо-мическую сферы", - отметил он.

Владимир Путин: "Россия готова оказать любую помощь разрешению карабахского конфликта"

"НАДЕЕМСЯ, ЧТО В БЛИЖАЙ-ШЕЕ ВРЕМЯ СОСТОИТСЯ ВСТРЕЧА ПРЕЗИДЕНТОВ АРМЕНИИ И АЗЕР-БАЙДЖАНА"

Вчера в Ереване состоялась встреча один на один между прези-дентом России Владимиром Пути-ным и президентом Армении Ро-бертом Кочаряном. После встречи президенты провели пресс-конфе-ренцию, на которой заявили, что переговоры были успешными. Бы-ло заявлено, что на встрече обсуж-дались политические, экономичес-кие и военные вопросы, вызываю-щие обоюдный интерес. Обсужде-ния были посвящены главным об-разом энергетической отрасли и привлечению российской инвести-ций в армянскую экономику. Р.Ко-чарян заявил, что Армения готова создать все условия для расшире-ния в стране российской бизнеса. В свою очередь, В.Путин назвал пе-реговоры эффективными. В каче-стве результата он указал на отк-рытие "Года России в Армении". Российский президент отметил так-же необходимость сотрудничества в транспортной сфере.

Касаясь карабахской пробле-мы, В.Путин заявил о готовности России оказать любую помощь раз-решению конфликта. Он выразил надежду на проведение в ближай-шее время встречи между прези-дентами Армении и Азербайджана.

НАРУШЕНИЙ РЕЖИМА ПРЕКРАЩЕНИЯ ОГНЯ НЕ ЗАФИКСИРОВАНО

"ЭХО". 25 марта миссия ОБСЕ провела на участке восточнее села Талыш Агдеринского района пла-новый мониторинг линии сопри-косновения. С позиций карабах-ских сепаратистов наблюдение осу-ществляли полевые помощники личного представителя действующего председателя ОБСЕ Мирослав Выметал (Чехия), Питер Ки (Вели-кобритания) и Торстен Арен (Шве-ция). В ходе мониторинга наруше-ний режима прекращения огня за-фиксировано не было.

ВЕСТИ

АЗЕРБАЙДЖАН И ИРАН РАСШИРЯТ СОТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

Предложения по развитию сотрудничества в области здравоохранения между Ираном и Азербайджаном отражены в письме министра здравоохранения, лечения и медицинского образования Ирана доктора Пезешкиана своему азербайджанскому коллеге Али Инсанову. Об этом сообщили в посольстве Ирана в Азербайджане.

Письмо иранского министра передал посол Ирана в Азербайджане Афшар Сулеймани. По его словам, иранская сторона ждет конкретных предложений от Минздрава Азербайджана, о которых ранее в ходе своего визита в Тегеран говорил А.Инсанов. Эти предложения были связаны с продолжением сотрудничества в области обучения медицинских кадров в Иране и проведением операций по трансплантации почек, строительством в Баку клиники и др. Посол также сообщил, что в министерстве здравоохранения Ирана создано специальное управление по координации двустороннего сотрудничества.

А.Инсанов, выразив удовлетворение уровнем двусторонних отношений, подчеркнул, что в ближайшие дни Азербайджан представит свои предложения по развитию сотрудничества и при министерстве будет создан аналогичный отдел для его курирования.

ПРЕЗИДЕНТ АЗЕРБАЙДЖАНА И ВИЦЕ-СПИКЕР СОВЕТА ФЕДЕРАЦИИ РФ ОБСУДИЛИ ВОПРОСЫ СОТРУДНИЧЕСТВА

"ЭХО". Президент Азербайджана Ильхам Алиев и вице-спикер Совета Федерации России Светлана Орлова обсудили в Баку вопросы межгосударственного сотрудничества. Об этом агентству "Интерфакс-Азербайджан" сообщили в администрации главы государства в пятницу. По данным администрации президента, особое внимание участники встречи уделили развитию экономического сотрудничества. И.Алиев на переговорах сказал, что 70%-ный рост товарооборота между двумя странами является хорошим показателем развития экономических отношений. С.Орлова со своей стороны сообщила о подготовке к 9-му экономическому форуму в Санкт-Петербурге и подчеркнула, что организаторы форума ожидают участия в нем президента Азербайджана.

РЕТРОСПЕКТИВА ФИЛМОВ МАДЖИДА МАДЖИДИ

25 марта в Центральном Доме Киноматографистов состоялось церемония открытия ретроспектива фильмов Иранского кинорежиссёра Маджида Маджиди. Организаторы федеральное агентство по культуре и кинематографии РФ, Союз кинематографистов РФ, Культурное представительство при Посольстве ИРИ, Дом кино СК РФ.

Перед началом демонстрации выступили знаменитый кинорежиссер Никита Михалков, чрезвычайный и полномочный посол Исламской Республики Иран в Российской Федерации Голамреза Шафеи, и конечно сам Маджид Маджиди. Рассказав о развитии и дальнейшем укреплении научных, культурных и иных связей ИРИ с Российской Федерацией, выступающие особо подчеркнули вклад кино в формировании личности и заняли свои места в зале в ожидании просмотра фильма "Дети небес".

В начале апреля с.г. ретроспектива фильмов М. Маджиди состоится в Санкт-Петербурге.

АЛДАТМАДЫҒЫМЫЗ КИМИ, АЛДАНМАЈАҒ ДА...

Ачығыны дејим ки, неч вахт гәзетләрдә јазы илә чыхыш етмәмишәм. "Иман"ы охундан сонра бу ишә һөвәсим, даһа доғрусун, чәсарәтим артды.

Јашым аз дејил, өмрүмдә чоғ гәзет, журнал көрмүшәм, телерадио верлишләрини мүшаһидә еләмишәм. Тәәссүф ки, онлар үрөк сөзүмү демөк үчүн јарарлы олмајыб. Икинчи тәрәфдән дә, һәмнин мөтбу органлары мәнним кими дүшүнөнләри јахын бурахмајыблар. "Иман" исә көстәрир ки, Аллаһын истәдијилә, һагт јолла бағлы бүтүн фикирләрлә чыхыш етмәк нәинки олар, һәтта зәруридир.

Сон он илдә изаһы бир нечә сөзлә мүмкүн олмајан миграсија факты мәнни диндашларыма бәзи мөлтәбләри демәјә вадар едир. Иллаһ да буну Москваја јеничә кәлмиш, кирајә мәнзил ахтарышында оланлар билмәлидирләр.

Москваја ахышанларын там әксәријјәти чөрәк газанмағ мөгсәди күдүр. Бунун үчүн, илк әввәл, мәнзил ахтармағ лазым кәлир. Сорғу, ахтарыш онлары ев кирајәси илә мөшғул олан агентликләрә апарыб чыхарыр. Москва метрополитенинин бүтүн стансијаларынын чыхышларында, автобус, троллејбус, трамвај... дајанаңағларында електрик дирәкләринин "јарашығы" мөһз "сдају" типли е'ланлардыр. Мәнзилә еһтијачы олан диндашымыз һәмнин е'ланлардакы телефон н?мрәләриндән бирини (бир нечәсини) гопарыб зән? вурур. Мә'лум олур ки, бу неч дә "сдају" дејән адам јох, агентлик имиш... Көтүрүб икинчи, үчүнчү... онунчу нөмрәни јығыр вә ејни шеј. Ахырда мәнзил ахтаран потенциал мүштәријә ајдын олур ки, ичарәјә ајры-ајры мәнзил саһибләри дејил, агентликләр нәзарәт едир. Бунунла барышмалы олан кәләчөк кирајәчи агентлијә кедир. Ону күләр үзлә, ширин диллә гаршылајырлар, руһландырырлар вә бујурурлар ки, филан јердә, филан евин филан мәнзил ичарә верилир. Ајлыг гијмәти бу гәдәрди, дејәк ки, 9 мин рублдур. Чаныны вурнухмадан гуртармағ истәјирсәнә,

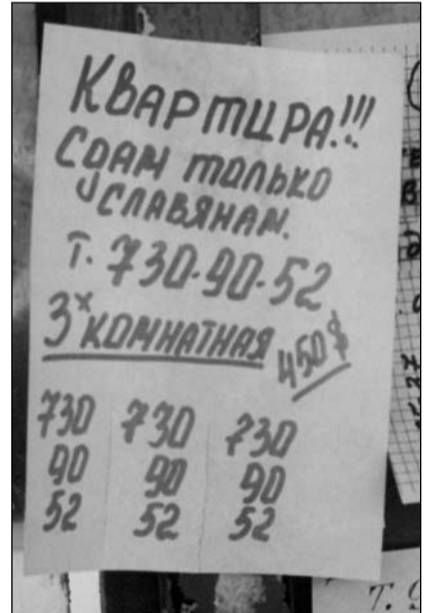
агентлијә кәләчөк ичарәнин бир ајлыг мөбләгиндә пул көчүрмәлисән, ахы, биз дә дөвләтимизә рүсум өдәјирик, ора вер, бура вер, билирсиз дә, һә... Сонра кедиб ев јијәси илә таныш олун, о сизи, артыг, көзләјир. Јерләшин, һәр ајын ичарәсини дә өзүнә верин.

Кәләчөк кирајәнишин Москва кими нәһәнк, теләтүмлү шәһәрдә раһат нәфәс алмағ, балалары үчүн бир тикә чөрәк газанмағ хәтринә ешитдији мөбләги вермәли олур вә бу заман елә бил ки, дырнағыны әтиндән ајырырлар.

Зарафат дејил, һәлә бир гәпик газанмајыб, амма исти отагда отуруб сигарет чөкән, чај ичән бир додағы бојалыја бир әтәк пул верирсән, һәлә габагда мәнзил һагты да вар... Нә исә, дејилән үнваны ахтарыр, ја елә бир үнван, сән демә, јохмуш, ја да вар, амма ев саһиби ону тәбәсүмлә гаршылајыб әрз едир: "Тәәссүф, кечикмисән, артыг башгасына вермишәм."

Гәһрәманымыз агентлијә зәнк вурур. Дәстәји галдыран јохдур. Јенидән ора гајыдыр вә көрүр ки, гапы бағлыдыр. Сәһәриси күн јенидән агентлијә кәлиб гапынын бағлы олдуғуну көрөндә гоншу гапылары дөјүб мүрачид едир. Чаваб: "Онлар бурдан көчүләр. Амма билмирик һара". Демәли, ит дә кетди, ип дә.

Башга вариант: гәһрәманымызы ев саһиби "бәһ-бәһлә" гаршылајыр, ону мәнзиллә таныш едир, раһатлығыны тәрифләјир вә ахырда да дејир ки, мөсәлән, анасы хәстәдир, башга шәһәрдә јашајыр, мөчбурдур кедиб она баш чөксин. Она көрә дә ики ајын пулуну әввәлчәдән алмалыдыр, башга чүр она әл вермир. Ичарәдәр ев саһибинә тутаг ки, 18 мин рубл вермәли олур. Биринчи кечә исти душ гөбул едир, телевизора бахар, раһат чарпајыда јатыб динчәлир, сәһәр дуруб "адам баласы кими" чај дәмләјиб ичир вә бу заман... гапынын зәнки чалыныр. Әч-ајиб-гәраиб бириси кәлиб дејир ки, ев јијәси мәнәм, бу да паспортум, ордерим, гејдијјатым. Бәс, сән кимсән? Кирајәни-

шин нә гәдәр анд- аман едир ки, бир әтәк пул вериб агентлијә, дүнән бу мәнзилдәки шәхсә, амма хејри олмур; Евин әсл саһиби ону милислә, мәнзилени зорла вә ја фырылдагла әлә кечирмәјә чәһд етмөкдә күнаһландырыб, мөһкәмә илә горхудур. Ишдән "нөјүт ији" кәлдијини көрән диндашымыз сују сүзүлә-сүзүлә арадан чыхыр...

Бу вә буну охшар һадисәләри тәфәрүаты илә тәсвир етмөкдә мөгсәдимиз одур ки, Москваја илк дөфә кәләнләр ајыг олсунлар, фырылдаға ујмасынлар, мөсләһәтли иш көрсүнләр. Чүнки мө'мин тәкчә о дејил ки, алдатмыр, һәм дә о шәхсдир ки, алданмыр.

Дикәр тәрәфдән дә республикамызын рәсми гурумлары, Конгрес, ичтимаи структурларын һүгүг бөлмәләри сојдашларымызын тәлеји илә јахындан марағланмалы, онлара гајғыларыны артырма-лыдырлар.

Мусарза ШАБАНОВ

СУДНЫЙ ДЕНЬ (с сокращением)

... Особое эсхатологическое звучание в мусульманском предании приобретает образ Махди аль-Мунтазара - восстанавителя чистоты Ислама, победителя Антихриста-Даджала. Несмотря на то, что в Коране о Махди прямо не говорится, абсолютно надежные хадисы, признаваемые и шиитскими и суннитскими богословами, вполне определенно и подробно повествуют о его борьбе совместно с Иисусом Христом с силами зла накануне Конца Света. Согласно шиитской доктрине Махди, которого обычно называют "Сахиб-аз-Заман" - "Господин Времени", родился в семье одиннадцатого имама Хасана аль-Аскари. Тогдашний аббасидский халиф Му'тамед знал, что по учению шиитов двенадцатый имам, наследник Хасана аль-Аскари и будет тем, о ком Пророк Мухаммед говорил: "О, Али, имамы - ведущие и ведомые - твои пречистые потомки будут числом одиннадцать. Ты первый. Имя последнего будет моим именем. С его появлением земля будет исполнена справедливостью и обретет равновесие, которое он утвердит". Халифом, на протяжении всего своего правления было установлено строжайшее наблюдение за Хасаном аль-Аскари, и по получении известия о смерти имама Му'тамед приказал обыскать его дом в надежде обнаружить наследника. Поиски эти ни к чему не привели, ведь двенадцатый имам со дня своего рождения в Самерре в 255 г. лунной хиджры вплоть до мученической смерти отца в 260 г. (830 г. по Р. Х.) был надежно укрыт от людских взоров и о

его существовании знали лишь несколько самых приближенных к Хасану аль-Аскари шиитов, которым он и доверил судьбу своего единственного сына и наследника.

Согласно такому авторитетному источнику как "Бихар аль - Анвар" Алламе Маджлиси, в дальнейшем жизнь Махди аль - Мунтазара делится на два периода: первый - начавшийся в 260 году л. х. , длившийся около семидесяти лет и получивший название "малое сокрытие" (гайбат сугра); и второй - период "большого сокрытия" (гайбат кубра) - с 329 г. л. х. (940 г. по Р. Х.) по настоящее время. Столь необычная продолжительность жизни имама Махди вызывает у критиков шиизма понятное неприятие, но рациональный подход в данном случае, будучи последовательным, влечет за собой отрицание в Священной истории категории чуда как такового. Собственно, подобная аргументация если и удивляет, то лишь тогда, когда они исходят из богословской среды.

- Христианская эсхатологическая мысль поконится на абсолютно аналогичном основании: "О дне же том и часе никто не знает, ни Ангелы небесные, а только Отец Мой один" (Мф 24:35). О том, что тайна эта неизвестна и ангелам, повествует один из самых запоминающихся хадисов, вошедший в такие известные сборники, как "Сахих" аль-Бухари и "Сахих" Муслим, собрания хадисов ас-Сулами, аль-Ансари, аль-Байхаки и др.

"Однажды, когда мы сидели вместе с посланником Аллаха, да благославит его

Аллах и да ниспошлет ему мир, перед нами появился человек в необычайно белых одеждах и с необычайно черными волосами; на нем не было никаких следов дальнего путешествия, но никто из нас не знал его, - рассказывает один из сподвижников Пророка. Незнакомец стал спрашивать Мухаммеда об исламе, имане (то есть о том, во что должен верить мусульманин) и ихсане (благодеянии, богоугодных делах). Само его неожиданное появление, одобрителное подтверждение полученных ответов, ощущение власти, исходившее от него, жесты незнакомца, когда он положил руки на колени Мухаммеда, - все это вызвало сильное удивление и недоумение у

присутствовавших, а Пророк между тем продолжал смиренно отвечать никем не узанному Гавриилу, Ангелу Божию. Последние два вопроса прозвучали так:

- Теперь Расскажи мне о Часе.
- Спрашиваемый не знает больше спрашивающего, - ответил Пророк.
- Теперь скажи о его предзнаменованиях.
- У рабыни родится госпожа, и ты увидишь босых, нагих, обездоленных пастухов, соревнующихся в строительстве высоких зданий, - был ответ Мухаммеда"...

Азер АЛИЕВ

АЛИМ ЛƏЈАГƏТИ – Əһмəдаға Əһмəдов

Əһмəдаға Əһмəдов 1922-чи илин март аянын 26-да, һичри тарихилə 1340-чы ил рəчəб аянын 27-дə, Һəзрəт Мүһəммəдин (с) мəб'əси күнүндə Бакынын Маштаға гəсбəсиндə анадан олмушдур. Атасы Һачы Аға Мирзə Əбдүлкəрим узун иллəр Иранда вə Ирагда тəһсил алмыш, сонра да Мəшһəd вə Нəчəф шəһəрлəриндəки мəдрəсəлəрдə эрəб дилинин сəрфи-нəһви, мəнтиг, бəлағəт елмлəри, фиғһ, үсул, һикмəт, илаһийјат вə с. елмлəрдən дəрс демшидир.

Илк тəһсиллини атасындан алан Əһмəдаға һələ кичик јашларындан онларын евиндə јығышан алим вə шаирлəрин елми-эдəби сəһбəтлəринин даими динлəјичисинə чеврилир. Тез-тез гонағлар арасында олан, һələ Иранын Мəшһəd шəһəриндə јашадығы чаванлыг иллəриндə Мирзə Əбдүлкəрим ағадан мəнтиг дəрслəри алмыш севимли шаиримиз Абдулла Шаиг вə дикəр шəхслəр кичик јашлы Əһмəдағанын хатирəсиндə силинмəз излəр бурахыр.

О вахтлар руһанилəрə "кулак" дамғасы вурулдуғу үчүн јашы чатмасына бахмајараг балача Əһмəдағаны мəктəбə гəбул етмирлəр. Јалныз бу гадаға лəғв едилдикдən сонра о, 1935-чи илдə 13 јашында (!) орта мəктəбин биринчи синфинə кедир. Лакин 4-5

јашларында артыг јазыб-охумағы өјрөнмиш Əһмəдаға бу иллəр эрзиндə фарс вə эрəб диллəрини, һəм дə онларын сəрф вə нəһви, мəнтиг, лүғəт, иштиғаг, эдбийјат елмлəрини мөнимсəмишди. Латын графикасы илə танышлыг, орта мəктəб дəрслəри она евдə алдығы тəһсилдən сонра чох асан кəрүнур, елə буна кəрə дə онилик мəктəби алты ил эрзиндə баша чатдырыр. Орта мəктəбин сонунчу имтаһаныны вериб камал аттестаты алдыгдан (о заман гызыл медал тəсис едилмəмишди) ики күн сонра Бəјүк Вəтən мүһарибəси башлајыр. Аз сонра ону орду сыраларына чағырыб Узга Шəргə јола салырлар. Сибирин вə Узга Шəргин дəһшəтли шахтасында, рүгүбəтли јералты газмаларда дəзүлмəз шəрайтдə һэрби хидмəтини кечирən Ə. Əһмəдов ағыр хəстəлəнир. 1943-чү илдə јарымчан халда ордудан тəрхис едилиб Бакыја гајдыр.

Мүһарибə дөврүндə али мəктəблəрə илк дəфə тəлəбə гəбулу е'лан олунур. О, сənəдлəрини Аз.ИИ - Азəрбайжан Индуриал Институна тəгдим едик гəбул олунур вə 1948-чи илдə енеркетика факултəсини фəрглəнмə диплому илə битирир, имтаһан комиссијасынын гəрары илə ону аспирантура сахлајырлар.

1950-чи илдən елми ишлə паралел олараг педагожи фəалијэтə башлајан Əһмəдаға мүəллим 1954-чү илдə елмлəр намизəди алимлик дəрəчəси, бир нечə илдən сонра досент ады алыр.

Фикримизчə, алими дəрəчəлəрə бəлмəк фикри наданлығларыны кизлəтмəк истəјəнлəрин ағлына кəлиб. Елми дəрəчəјə галса, онун тəкчə "Эризəтул-уруз" əсəри өн азы ики докторлуг ишир. Əһмəдаға мүəл-

лимлə сəһбəтлəримиздən белə гəнəэтə кəлмишик ки, əкəр аспирантура охумасайды, өзү тəшəббүс кəстəриб, һеч намизəдик диссертасијасы да јазмады вə буна еһтијач да јох иди. Чүнки о, халгын нəзəриндə алимдир.

Миллəтин күзəранындан, чəмијјəтдəки насазлыгдан сəһбəт дүшəндə истəр-истəмəз кəзлəри јашла долан, өзүнəмəхсус заһид һəјаты јашајан Əһмəдаға мүəллимин јардычылығы кениш тəдғигат мөвзусу олса да, бу барəдə сəһбəт ачмыр, онун сон иллəрдə чап үзү кəрүб охучуларын ихтијарына верилмиш јалныз он ики китабынын адыны хатырладырыр:

"Ислам əхлағы", "Исламын əсаслары", "Ислам тəлими", "Чаеи-Əббаси" (тəрчүмə), "Никатүл-Гур'ан", "Əсрарул-Гур'ан", "Эрəб əлифбасы", "Фарси-түрки" мөнзум лүғəт, "Шəриəт чырағы" (тəртиб-тəрчүмə), "Дүрəфшан кəламлар", "Низами елмшүнас", "Аллаһын һүччəтлəри".

Бүтүн инсанлар кими Ə. Əһмəдовун да арзулары вар. Фəрг орасындадыр ки, Əһмəдаға мүəллимин истаклəри елмлə, иманла, хејирхаллыгга бағлыдыр. Алим истəјир ки, сəһһəти она имкан версин вə о, рəһмəтлик атасы Һачы Мирзə Əбдүлкəрим ағанын (1961-чи илдə вəфат етмишир) елми ирсини мүасир Азəрбайжан истилахларыны вə һазырда ишлənən əлифбаја уғуғлашдырыб охучулара тəгдим етсин. Дəрин билији, тəк-раролуммаз елми ирси илə сечилən, заманда тəһдиллəрə мəруз галмыш бир азəрбайжанлы Ислам алиминин 10-а јакын əсəрини халгын малы етсин...

Һачы Камал НОВРУЗ

Главный редактор:
Фамил ДЖАФАРОВ

Тел.: (095) 768-90-10
8-9263862355, 8-9265951030

www.al-shia.ru
admin@al-shia.ru
shia_russia@yahoo.com

Тираж: 999

Наши реквизиты:
ИНН 7725039953
ОГРН 1027739179160
Р/С 4070381060000800002449
в ОАО «МИнБ» г. Москва
к/с 30101810300000000600
БИК 044525600
ОКПО КПП 774402008